

ที่ นร ๐๕๐๘/ว ๒๐๒

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

เรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”
แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล
แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

เรียน รอง นรม. , รัฐ-นร. , กระทรวง กรม ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๐๑๓/๒๔๖๑ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๓
๒. สำเนาหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๙๐๑/๗๙๕๔
ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
๓. สำเนาหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม ด่วนที่สุด ที่ วธ ๐๔๐๕/๒๙๔๕
ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๓
๔. สำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๙/๖๗๔๖
ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๓ .
๕. สำเนาหนังสือราชบัณฑิตยสถาน ด่วนมาก ที่ รด ๐๐๐๔/๑๓๙๘
ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๓

ด้วยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรี
พิจารณาให้ความเห็นชอบ การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลาย
ทางชีวภาพ” แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล
แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวัฒนธรรม
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และราชบัณฑิตยสถาน ได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการ
พิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

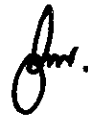
คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ลงมติ
เห็นชอบการถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”

/ แด่สมเด็จพระ ...

แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล
แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ตามมติคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์
ความหลากหลาย ทางชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๓
ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายอำพน กิตติอำพน)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

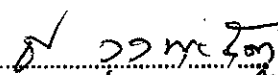
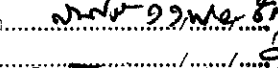
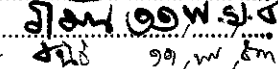
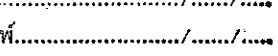
12 พ.ย. 2553

สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๔๑๖

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๘๒๒๔

www.cabinet.thaigov.go.th

รอง ลคร.
ผอ.สำนัก
ผชช.
ผอ.กลุ่ม
อลักษณ์
จนท.พิมพ์

ด่วนที่สุด

ที่ ทส ๑๐๑๓/๒๕๖๗

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๙๒ ซอยพหลโยธิน ๗ ถนนพหลโยธิน

แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

สอศ. 7219
28 กย 53
16.304
รับที่ 446
วันที่ 29 ก.ย. 2553
เวลา 8.30 น.

๒๓ กันยายน ๒๕๕๓

เรื่อง การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ด้วยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอเสนอเรื่อง การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

๑.๑ ความเป็นมาของเรื่องที่จะเสนอ

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในลำดับที่ ๑๘๘ เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๗ และองค์การสหประชาชาติได้มีมติประกาศให้ ปี ค.ศ. ๒๐๑๐ เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ขอความร่วมมือภาคีอนุสัญญาฯ รัฐบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดกิจกรรมในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ค.ศ. ๒๐๑๐ ในอันที่จะลดอัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพลงอย่างมีนัยสำคัญ

๑.๒ มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๒ เห็นชอบให้ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อเป็นการร่วมเฉลิมฉลองในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ ปี ค.ศ. ๒๐๑๐ หรือ พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อกระตุ้นให้ประชากรทุกกลุ่มและทุกสาขาอาชีพตระหนักในคุณค่าความสำคัญของ ความหลากหลายทางชีวภาพ และเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนทุกด้าน ตลอดจนเป็นจุดนำที่สนับสนุนการสร้าง

/ความรู้จัก...

ความรักสามัคคีปรองดองให้แก่คนในชาติ โดยใช้กิจกรรมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นตัวเชื่อม และให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานในสังกัดสามารถดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ

๑.๓ ผลการดำเนินการที่ผ่านมา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ประสานหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ และได้จัดทำปฏิทินปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินกิจกรรมเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ โดยกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในปฏิทินปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพดังกล่าว คือ การเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” โดยกระทรวงฯ ได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.) ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๓

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

๒.๑ เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในการอนุรักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นฐานการดำรงชีวิตของพสกนิกร การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เป็นการแสดงกตเวทิตคุณและเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านในนามของปวงชนชาวไทย จำเป็นต้องให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบและน้อมเกล้าถวายพระนามฯ

๒.๒ การจัดกิจกรรมสนับสนุนการเฉลิมพระเกียรติในการน้อมเกล้าถวายพระนามฯ ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน จึงจะเป็นผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง

กิจกรรมสนับสนุนการเฉลิมพระเกียรติในการน้อมเกล้าถวายพระนามฯ จะมีขึ้นในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นเดือนพระราชสมภพ จึงควรผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ทันกำหนดเวลาดังกล่าว

๔. สาระสำคัญ/ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนทั้งในและต่างประเทศ โดยมีผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม จากการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับสนองพระราชดำริ อาทิ การอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล และการสร้างปะการังเทียมเพื่อเป็นแหล่งอาศัยและเพิ่มประชากรสัตว์น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล รวมทั้ง การฟื้นคืนความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ของประเทศให้กลับมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นฐานทรัพยากรให้แก่ประชาชนของพระองค์ได้ใช้ในการดำรงชีวิต เป็นต้น จึงสมควรได้รับการ

/เฉลิมพระเกียรติ...

เฉลิมพระเกียรติและยกย่องในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะประสานหน่วยงานต่างๆ ร่วมจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติในประเทศ ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔

๕. รายงานการวิเคราะห์หรือศึกษาตามกฎหมาย มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งใดๆ
ไม่มี

๖. ผลกระทบ

การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เป็นการแสดงกตเวทิตะของรัฐบาล และปวงชนชาวไทย ในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย และเป็นการแสดงจุดยืนในอันที่จะเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มีความมั่นคงในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและความรักสามัคคีของคนในชาติ โดยการเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความจงรักภักดี และปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์สืบไป

๗. ค่าใช้จ่ายและแหล่งที่มา

ค่าใช้จ่ายกิจกรรมสนับสนุนการเฉลิมพระเกียรติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเจียดจ่ายใช้งบประมาณที่ได้รับประจำปีดำเนินการ

๘. ความเห็นหรือความเห็นชอบ/อนุมัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน และประกอบด้วยคณะกรรมการฯ ซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานงบประมาณ องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ ได้มีมติเห็นชอบให้นำเรื่อง การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะพระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ เสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๙. ข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง
ไม่มี

๑๐. ข้อเสนอของส่วนราชการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาแล้ว เห็นควรใช้โอกาสที่องค์การสหประชาชาติประกาศให้ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึก แก่สาธารณชนทั่วไปให้เกิดความตระหนักในพระมหากรุณาธิคุณที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีต่อการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ

/เพื่อเป็นฐาน...

เพื่อเป็นฐานทรัพยากรแก่พสกนิกรของพระองค์ได้พึ่งพาในการดำรงชีวิต และเพื่อแสดงความจงรักภักดีและความสามัคคีของคนในชาติ รวมทั้ง เผยแพร่พระมหากรุณาธิคุณให้เป็นที่ประจักษ์แก่สากล โดยการน้อมเกล้าถวายพระนาม “พระมรดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงขอเสนอมติคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๓ และความเห็นของกระทรวงฯ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ดังนี้

- เห็นชอบให้น้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในฐานะ “พระมรดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุวิทย์ คุณกิตติ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทร. ๐ ๒๒๖๕ ๖๕๖๔

โทรสาร ๐ ๒๒๖๕ ๖๖๓๘

E-mail : nbc@onep.go.th

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถกับการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพสูงเนื่องด้วยตั้งอยู่ในเขตร้อน เป็นที่ทราบกันดีว่า ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง ความหลากหลายของแหล่งนิเวศหรือองค์รวมของสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งระบบ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับถิ่นที่อยู่อาศัย ความหลากหลายของชนิดสัตว์ ชนิดพืช และสายพันธุ์ และความหลากหลายของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ต่อความมั่นคงทางอาหาร ต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน และต่อการพัฒนา ความหลากหลายทางชีวภาพที่ประเทศไทยมีนั้น จัดว่าเป็นมรดกอันล้ำค่ายิ่งของชาติและของโลก ชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่พบในประเทศไทยมีจำนวนมากมาย ได้แก่ พืช ประมาณ 20,000-25,000 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ประมาณ 302 ชนิด นก ประมาณ 982 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 350 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 137 ชนิด ปลา ประมาณ 2,820 ชนิด สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ประมาณ 83,000 ชนิด และจุลินทรีย์ ประมาณ 10,000 ชนิด และมีระบบนิเวศหลากหลายไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศภูเขา ป่าไม้ แหล่งน้ำในแผ่นดิน ทะเลและชายฝั่ง เกาะ และเกษตร ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยที่เคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ได้ถูกคุกคามและลดลงอย่างต่อเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่า การทำลายระบบนิเวศเพื่อการพัฒนา การถือครองโดยกฎหมาย การค้าพืชป่าและสัตว์ป่า ความกดดันทางเศรษฐกิจ และชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่แพร่ระบาด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จนเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าสัตว์ป่าบางชนิด ได้แก่ กูปรี สมัน และแรดขาว ที่ในอดีตมีอยู่อย่างชุกชุมนั้น ปัจจุบันไม่มีอยู่ในประเทศไทยแล้ว แม้กระทั่งจำนวนช้างป่าที่เป็นสัตว์สัญลักษณ์ของประเทศไทยนับแต่อดีต ก็ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว พืชบางชนิดที่พบในจำนวนน้อยเฉพาะแห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทย ได้แก่ ชมพูศุภา พบที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา จังหวัดน่าน ปาล์มเจ้าเมืองถลาง พบที่เขાพระแสว จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น ก็ได้ถูกคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยเช่นกัน แม้แต่ระบบนิเวศต่างๆ ก็ถูกคุกคามจนมีพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

นับตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระบรมราชินีแห่งพระราชอาณาจักรไทย เมื่อ พ.ศ. 2493 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลายาวนานถึง 60 ปี ที่ได้ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่และมั่นคง ที่จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทำนุบำรุงประเทศและพสกนิกรของพระองค์ ในฐานะพระอัครมเหสีคู่พระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงงานหนัก ตรากตรำพระวรกาย เพื่อขจัดปัดเป่าความทุกข์ยากของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ยังครอบคลุมไปถึงสรรพชีวิตทั้งหลาย อันหลอมรวมเป็นองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการดำรงชีวิตของพสกนิกร ทั้งนี้ ทรงตระหนักดีว่าธรรมชาติคือสายใยแห่งชีวิต ต่างมีความผูกพันและเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง จึงทรงให้ความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อันเป็นถิ่นอาศัยของพืชและสัตว์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ทรงตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงไปของส่วนใดส่วนหนึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสมดุลแห่งธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญ พระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพนั้น ได้เป็นที่ปรากฏแก่สายตา และประจักษ์ชัดในดวงใจของปวงชนชาวไทยเสมอมา ดังจะเห็นได้จากโครงการในพระราชดำริ พระราชดำรัสและพระราชกระแสรับสั่งในโอกาสต่างๆ อันทรงแสดงถึงความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพที่นับวันจะลดน้อยถอยลง

พระราชดำรัส ในโอกาสต่างๆ ทรงแสดงถึงความห่วงใย ใส่พระทัย และทรงมีพระปณิธานอันมุ่งมั่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน อันเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการพระราชดำริหลากหลายโครงการที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ ได้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์มาอย่างต่อเนื่องนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

“...ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้นมียู่งจำกัด ในขณะที่ประชากรของโลกนั้นเพิ่มจำนวนอย่างมากมายและรวดเร็ว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดขาดแคลนและทำให้การดำเนินชีวิตในโลกนี้ยากลำบากขึ้นทุกวัน ภาวะเช่นนี้ก็มีไว้จะเป็นภาวะที่เกิดขึ้นชั่วคราว หากแต่จะต้องเป็นไปโดยตลอดและอาจทวีความรุนแรงขึ้นต่อไป แต่ถ้าทุกฝ่ายเห็นใจกัน มีความรอบรู้และเข้าใจว่าเวลานี้ทั่วโลกเกิดความยากเข็ญเพราะภาวะการเงินปั่นป่วนสิ้นสะเทือน เพราะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ หลายอย่างแล้วพยายามที่จะอะลุ่มอล่วยกัน ไม่เห็นแต่ประโยชน์ตัวข้างเดียว ต่างฝ่ายตั้งใจที่จะช่วยเหลือกันช่วยเหลือคนละไม้ละมือ ก็พอที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสะดวกสบาย...”

พระราชดำรัส วันที่ 7 ตุลาคม 2518

“...ไผ่ของไท่ที่เรียกว่า พญาลอ นี่เป็น...เขาใช้คำว่า สวยที่สุดและสง่าที่สุดของไผ่ แต่เพราะป่าถูกตัดไป จึงค่อยๆสูญพันธุ์ไป อันนี้ไผ่ตัวนี้ไม่ใช่แต่สวยเฉยๆ ชอบฟังเพลงด้วย ข้าพเจ้าเลยเอาเทปมาเพื่อให้เขาอารมณ์ดี จะได้ออกลูกแพร่พันธุ์ จะได้ให้ช่วยในอาชีพของราษฎรด้วย คือเขาอยู่ใกล้ไร่ป่า แล้วก็เขาไม่ผลิผล เขาสามารถจะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่านี้ขายให้กับเรา ที่จะนำไปไว้ในป่าสงวน และต่อไปชาวบ้านก็จะไม่รู้สึกว่าป่านี้เป็นสิ่งที่กีดขวางเขาไม่ให้มีที่ดินที่อยู่อาศัย กลับจะถือว่าป่าเป็นที่ที่ยังผลประโยชน์ให้เขาทุกๆทาง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 11 สิงหาคม 2525

“...คนที่ไร่ที่อยู่ที่ทำกินก็จะต้องรู้สึว่า พวกที่ต้องการรักษาป่าเป็นศัตรูขัดขวางความสุขของเขา ฉะนั้นป่าก็เป็นที่ต้องห้าม ขัดประโยชน์ของพวกไร่ที่ดิน

ทางเลือกทางเดียวคือ ทำให้ป่าเป็นที่อยู่ เป็นทางหากินให้พวกเขา โดยที่มีคนของทางราชการช่วยจัดและดูแลผลประโยชน์ของพวกไร่ที่อยู่ และผลที่เลิศของส่วนรวมคือ “น้ำ” ซึ่งจำเป็นต่อชีวิตที่สุด...”

พระราชดำรัส วันที่ 26 ธันวาคม 2525

“...ให้รักษาป่าให้มากที่สุด อย่าทำลายป่า เพราะว่า มนุษย์เรานี้ถ้าไม่มีป่าซึ่งเป็นทรัพยากรของโลก ป่าและสัตว์ป่าแล้วนี้ ชีวิตของคนเรานี้ไม่สมกับเป็นชีวิตคนเลยมันแห้งแล้ง ไม่ได้ยินเสียงนกร้อง ไม่ได้เห็นสิ่งที่สวยงามน่าดูต่างๆ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 11 สิงหาคม 2526

“...เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ทำอย่างไรจะให้ชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นศัตรูกับเขา ชาวบ้านโดยมากมักจะได้รับลูกอยู่แล้วก็บุกเข้าไปตัดป่า ตำรวจจะไปจับชาวบ้านซึ่งยากจนนั้นก็ลำบากจะทำให้ศัตรูของประเทศไทยได้โอกาส จะทำอย่างไรดี ในที่สุดท่านก็คิดออกท่านบอกว่าถ้าชาวบ้านปลูกป่าเสียเอง ดูแลป่าเสียเอง เขาได้กินได้อยู่มีความสุขความเจริญในป่า เขาก็จะดูแลป่า ถึงได้เกิดโครงการปาร์กน้ำขึ้น...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 11 สิงหาคม 2526

“...จากเงินของมูลนิธิศิลปาชีพและเงินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก็ได้เกิดโครงการขึ้นอีกโครงการหนึ่ง
เรียกว่า โครงการปาร์กน้ำ เนื่องจากการที่ราษฎรถวายฎีกาว่าผู้ขายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวชาวที่ดินที่จะอยู่อาศัย
และทำมาหากินเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ก็มักจะพาครอบครัว อพยพไปอยู่กับญาติ เบียดกันอยู่หาเลี้ยงชีพโดยการ
รับจ้างไปแต่ละวัน บางวันก็ไม่ได้ เว้นแต่จะมีผู้จ้าง ได้อย่างมากที่สุดวันละ 20 บาท ข้าพเจ้ารับทราบถึงสภาพนี้ จึง
ได้ใช้เงินของมูลนิธิศิลปาชีพและทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ ไปเช่าและซื้อที่ดินจากชาวบ้านตั้งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ
ติดต่อเชื่อมโยงกับหมู่บ้านใหญ่ และให้ราษฎรที่หมู่บ้านใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจว่าคนยากจนในหมู่บ้านของเขาคน
ใดบ้างที่สมควรได้รับการสนับสนุนให้มาอยู่ในหมู่บ้านปาร์กน้ำ โดยที่สมาชิกฝ่ายชายหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพ
ปลูกป่าไม้เพาะกล้าไม้ต่างๆ ซึ่งเป็นต้นไม้โตเร็วทั้งนั้น จุดมุ่งหมายแรกคือ มุ่งให้รากของต้นไม้รักษาความชุ่มชื้น
ในแผ่นดิน จุดที่สองคือ ต้องการให้ชาวบ้านมีไม้สำหรับเป็นเชื้อเพลิงในการหุงหาอาหารนับว่าเป็นการช่วยตัวเอง
โดยที่ไม่ต้องไปซื้อหาจากข้างนอก จุดที่สามในเมื่อต้นไม้อายุได้ 3 ขวบขึ้นไป สามารถใช้ไม้แก่น ซ่อมแซมหรือปลูก
เพิ่มเติมที่อยู่อาศัยได้นอกจากการปลูกป่า และเพาะกล้าต้นไม้แล้ว ก็ยังสนับสนุนให้ผู้ขายเลี้ยงสัตว์ มีบ่อปลา บ่อ
กุ้ง เป็นช่วงไม้ ช่วงสั้น ในขณะที่ภรรยาเป็นสมาชิกทอผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า ทอผ้าท่ม ทอผ้ายพนไหมพรมทำนวม
สำหรับขายและสำหรับใช้ในหน้าหนาว ด้วยประการเช่นนี้ เราทั้งหลายที่ได้รับความสุขความสมบูรณ์จะสบายใจได้
ว่า เราได้มีส่วนช่วยกันจัดสังคมที่สามารถเลี้ยงตัวเองเป็นอิสระ...”

“...กระเจงนี้ชาวบ้านบอกกับข้าพเจ้าว่าเนื้ออร่อยมากเคี้ยวทาน อร่อยเหลือเกิน บอกเขาว่าอย่าอร่อยเลย
มันหายาก ต่างประเทศเขาบอกเป็นกวางที่เล็กที่สุดในโลก เพราะฉะนั้นเราช่วยกันแพร่พันธุ์ดีกว่า อย่าไปกินมัน
เลย ปรากฏว่าเขาเลี้ยงได้อย่างถูกต้อง เขาเลี้ยงได้ถูกใกล้เคียงธรรมชาติมาโดยเขาค้นคว้าเอง...”

“...ชาวบ้านได้มีน้ำใจนำเตามาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เลยบอกเขาว่าขอบใจที่ได้ฆ่าเตา เป็นการอนุรักษ์
สัตว์ และนี่ก็เป็นนกที่หาได้ยากแล้วในประเทศไทย ไม่ใช่แต่ประเทศไทย รู้จักในหลายๆประเทศที่ป่ากำลังจะหมด
ไป ชาวบ้านก็ทราบว่ามีนโยบายโครงการรักษานกอนุรักษ์สัตว์ป่า...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 10 สิงหาคม 2527

“...เมื่อคราวที่ข้าพเจ้ารับมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยไว้ในความอุปถัมภ์นั้น
ข้าพเจ้ายังไม่ประจักษ์อย่างถ่องแท้ถึงความสูญเสียของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของเรา แต่มาบัดนี้ ข้าพเจ้ารู้สึก
ยินดีอย่างยิ่งที่ได้เห็นว่าเราหันมาตื่นตัวในการอนุรักษ์มากขึ้น จนถึงกับบรรจุลงในแผนพัฒนาแห่งชาติ แม้ว่ากว่าที่
เราจะเริ่มตระหนักนั้นจะกินเวลาหลายสิบปีและสัตว์ป่ารวมทั้งพันธุ์ไม้ซึ่งเคยมีอยู่ในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวใน
โลกอย่างเช่นเนื้อสมัน ได้สูญพันธุ์ไปแล้วหลายชนิดก็ตาม แต่ความผิดพลาดเหล่านี้คงจะเป็นบทเรียนให้เราอนุรักษ์
ต่อไปด้วยความรอบคอบและถูกหลักวิธียิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าเองพยายามสนับสนุนโครงการนี้อีกทางหนึ่ง โดยการช่วยเหลือและส่งเสริมการวิจัยสัตว์ป่าที่หา
ยากหลายชนิด เช่น กระเจง ละอง ละมั่ง นกกระเรียน ไก่ฟ้า และเป็ดกำ เป็นต้น ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และ
สมควรจะขอบคุณคณะบุคคลหลายฝ่าย ที่ได้ทุ่มเทอุทิศตนเพื่องานนี้ไว้ด้วย

แต่ถ้าจะให้งานอนุรักษ์สำเร็จได้อย่างแท้จริง เราก็คงต้องช่วยกันอีกมาก ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่า
การอนุรักษ์นี้มีใช่จะไปขัดขวางการพัฒนา แท้ที่จริงแล้ว การพัฒนาระยะยาวกลับจะสำเร็จได้ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่
ถูกต้อง เราทั้งหลายคงไม่ลืมตัวอย่างที่พลโลกบางประเทศต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการ
การไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง

ประเทศไทยของเราโชคดีที่สามารถจะอนุรักษ์ต่อไปได้อย่างมีความหวังและมีกำลังใจเพราะเรายังเหลือทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นเพียงพอสำหรับการพัฒนาชาติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวิทยาการ ดังนั้น ขอให้เรารักษาสิ่งที่มีค่าที่จะปกป้องมรดกอันล้ำค่าของชาตินี้ไว้ให้ดีที่สุด

ข้าพเจ้าหวังอย่างยิ่งที่จะให้คนไทยเราภาคภูมิใจในความงดงามของธรรมชาติและอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน ขอให้เราร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่เป็นสมบัติของบ้านเมืองเราตลอดไป...

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือรายงานผลงานของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ วันที่ 27 ธันวาคม 2528

“...ในวันนี้ของทุกปี โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้เชิญชวนประชาชนทั่วโลก ให้ร่วมเฉลิมฉลองและอุทิศตนเพื่อสิ่งแวดล้อม ยิ่งกว่านั้น บัดนี้ทุกคนได้ตระหนักแล้วว่า ธรรมชาติแวดล้อมของเรา ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล และอากาศ มิได้เป็นเพียงสิ่งสวยงามๆ เท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของเรา และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของเราไว้ให้ดีนี้ก็เท่ากับเป็นการปกป้องรักษานาตไว้ให้ลูกหลานของเราด้วย นี่แหละคือ ความสำคัญของวันสิ่งแวดล้อมโลกที่เราได้มาร่วมชุมนุมฉลองกันในวันนี้

ข้าพเจ้าจึงขออวยพรให้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดไป...”

พระราชดำรัส พระราชทานเนื่องในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในรายการภาคค่ำของงานวันสิ่งแวดล้อมโลก ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย วันที่ 5 มิถุนายน 2531

“...ถ้าเราตัดป่ามากๆ ข้าพเจ้าก็เกรงว่าน้ำของเราเนี่ยก็จะหมดไป ค่อยๆ ร่อยหรอไป ไม่สมดุลกับการเกิดของประชากรที่ต้องใช้น้ำ ป่าไม้นี้ช่วยซึมซับน้ำฝนไว้ใต้ดิน เรียกว่าทำน้ำใต้ดินแล้วค่อยๆ ระบายลงมาเป็นธารน้ำ เป็นลำคลองเป็นแม่น้ำที่ให้เราใช้ได้เสมอมา เราจึงควรถนอมรักษาป่าไว้ให้คงอยู่เป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อว่าลูกหลานเราจะได้ไม่ลำบาก...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 11 สิงหาคม 2534

“...คนไทยทุกคนตระหนักในความสำคัญของป่าไม้วามีประโยชน์นานาประการ นอกเหนือจากจะช่วยขจัดอากาศที่เป็นพิษ เป็นที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ และเป็นคลังแห่งยารักษาโรคหลายพันหลายหมื่นชนิดที่เราได้ใช้กันอยู่ ตลอดจนถึงกำลังรอกำหนดว่าวิสัยอีกเป็นจำนวนมากแล้ว เรายังทราบดีว่า ป่าไม้ทรงคุณค่ามหาศาลในการผลิตน้ำให้แก่เรา น้ำซึ่งเป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมไปถึงการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการพัฒนาต่างๆ ของชาติ เราจึงมีการรณรงค์ให้ปลูกป่าและปลูกต้นไม้ตามสถานที่ทั่วไปอย่างขยันขันแข็ง เพื่อทำนุบำรุงสภาพแวดล้อม อันจะส่งผลดีไปถึงชาวโลกทั้งมวลต่อไปด้วย...”

พระราชดำรัส ในพิธีเปิดการประชุมครั้งที่ 26 ของสภาสตรีระหว่างประเทศ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย วันที่ 24 กันยายน 2534

“...เดี๋ยวนี้ เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายมาก ก็อยากให้ทุกท่านสนับสนุนการรักษาป่า ไม่ใช่เพื่อรักษาสัตว์ป่าอย่างเดียว แต่เพื่อป่าจะได้เป็นที่เก็บน้ำ น้ำฝน ป่าจะได้เก็บน้ำไว้ใต้ดิน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่เรียกว่ามีพืชต่าง ๆ นานา ซึ่งใช้เป็นยา สมุนไพร อะไรก็ได้ที่เราจะค้นคว้าได้และเป็นที่พึ่งของพืชเศรษฐกิจต่างๆ...”

พระราชดำรัส ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวไทยในสหรัฐอเมริกา เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมเดอะพลาซ่า นครนิวยอร์ก วันที่ 9 พฤศจิกายน 2534

“...ประชาชนที่พูดกันว่าฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลนั้น ความจริงเป็นฝีมือมนุษย์นั่นเอง เพราะฉะนั้นถ้าเราจะให้สภาพธรรมชาติกลับคืนมาเหมือนเดิมมีแม่น้ำลำธารมีน้ำจืด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศชาติ พวกเราต้องเข้าใจและช่วยกันรักษาป่า เพื่อเราจะได้มีอนาคตและความหวังร่วมกัน ข้าพเจ้าอาจจะได้ทำหน้าที่เพื่อประชาชนมาแล้วหลายอย่าง แต่ถ้าข้าพเจ้าไม่สามารถทำให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาป่าว่าป่านี้ได้ช่วยพิทักษ์น้ำและเก็บน้ำไว้ในดินเพื่อเรา ก็เหมือนกับข้าพเจ้าทำหน้าที่ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น การที่ท่านทั้งหลายปลูกป่าเพื่อเป็นเกียรติแก่ข้าพเจ้าจึงเป็นสิ่งที่นำความปลาบปลื้มใจมาให้ข้าพเจ้าอย่างมาก...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคล เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 11 สิงหาคม 2535

“...ข้าพเจ้าจะเล่าให้ท่านทั้งหลายฟัง ถึงป่าดงดิบผืนใหญ่แห่งหนึ่งซึ่งยังเหลืออยู่ใกล้ๆ กรุงเทพฯ นี้เอง ป่าแห่งนี้เรียกว่า ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด ของภาคตะวันออก คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา สระแก้ว จันทบุรี ระยอง และชลบุรี มีเนื้อที่กว่า 6 แสนไร่ เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำปราจีนบุรี และแม่น้ำประแสร์ เดิมเคยมีเนื้อที่กว่า 8 แสนไร่ แต่ราษฎรเข้าไปตัดไม้จนทำให้ป่าไม้หายไประมาณ 2 แสนไร่...”

พระราชสาสน์ พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2537

“...ป่าไม้จะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ เป็นแหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติที่จะคอยปล่อยน้ำมาให้มนุษย์ได้ใช้อุปโภคบริโภคและทำการเกษตร คือ ถ้ามีน้ำก็สามารถที่จะทำการเกษตรแบบพอเพียงได้เป็นอย่างดีอย่างที่เรเคยดำรงชีวิตอยู่อย่างแต่ก่อนที่มีข้าวในนา มีปลาในแม่น้ำลำห้วย มีผักกิน ซึ่งก็จะเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงสามารถทำให้เราอยู่ได้อย่างสบายสมควรตามอัตภาพแห่งตน...”

พระราชดำรัส เดือนพฤศจิกายน 2542

“...เราอยู่กับแผ่นดินนี้มานาน แต่เราไม่ทะนุถนอมอะไรเลย เราอยู่อย่างฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย เช่น ในแม่น้ำ ลำคลอง พวกเราก็กินของเสีย แล้วเดี๋ยวนี้ทะเลกลายเป็นถังขยะ ทั้งลงไปทำให้ของที่หายากอยู่แล้ว คือน้ำจืดก็เสียไป น้ำเน่า แม่น้ำเจ้าพระยาก็เน่าไปเยอะ และการเน่าของแม่น้ำเจ้าพระยาก็หมายถึงการสูญเสียสูญเสียพันธุ์ปลาต่างๆ ไปหลายสายพันธุ์ ซึ่งอันนี้น่าตกใจมาก เพราะว่าพวกเราได้รับประทานปลา ปลาจะจะเป็นอาหารที่ถูกที่สุดสำหรับคนยากคนจน เราก็ปล่อยให้ปลาสูญไปหลายสายพันธุ์แล้ว...”

พระราชดำรัส วันที่ 11 สิงหาคม 2542

“...เมื่อป่าหมดไปคนเราก็จะอยู่ไม่ได้ คนกับป่าจึงต้องอยู่ด้วยกัน คือคนคอยดูแลรักษาป่า และป่าก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่คน เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน...”

พระราชดำรัส วันที่ 26 พฤษภาคม 2543

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านอธิบายให้ข้าพเจ้าฟังว่าป่าไม้ขายเลนก็คือที่ที่เพาะพันธุ์ปลา ปลาจะมาวางไข่ ปลาตัวเล็กตัวน้อยจะอาศัยป่าไม้ขายเลนเป็นที่อาศัยจนกว่าจะเติบโตแข็งแรงออกไป เรียนที่ละก็กละน้อยเวลาอยู่ใกล้พระองค์แล้วก็พยายามไปอธิบายให้ชาวบ้านเขา อย่างที่กระบีข้าพเจ้าก็ไปขอกับชาวกระบีว่าป่าไม้ขายเลนอันนี้อะทำลายเลย ขอให้ข้าพเจ้าเถอะ ขอให้ป่าไม้ขายเลนอย่างเดิมเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยเอง...”

พระราชดำรัส วันที่ 11 สิงหาคม 2543

“...ป่าทุกประเภทเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติของคนเรา หากปราศจากป่าเสียแล้วคนเราคงจะอยู่กันไม่ได้ จึงต้องรักษาป่าไว้เพื่อให้อยู่ด้วยกันได้ทั้งคนและป่า...”

พระราชดำรัส เดือนกุมภาพันธ์ 2544

“...ข้าพเจ้านึกฝันเสมอว่าจะทำยังไง ถึงจะทำแบบพระพุทธเจ้าหลวงได้ ที่ท่านช่วยทำให้เป็นป่า ป่าสำหรับประชาชนอาศัยอยู่ได้ไม่ต้องให้คนกับป่านีทะเลาะกัน ถ้าแม้มีป่าก็ไม่ต้องไล่คนออก พระเจ้าอยู่หัวท่านรับสั่งว่าไม่ควรต้องเป็นอย่างนี้เลยซึ่งก็ตอนนั้นก็เห็นทางสำเร็จแล้ว โดยที่ทางกรมป่าไม้ได้สละพื้นที่ป่าไม้ ที่ไม่มีอะไรเลย วางเปล่า ไม่โดนตัดไปหมดแล้ว ให้ข้าพเจ้าทำหมู่บ้านในป่านั้น ซึ่งบัดนี้ก็ทำสำเร็จมา 3 แห่งแล้ว ก็ได้จัดประชาชนที่ยากไร้ที่ไม่มีที่อยู่เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้นๆ หมดแล้ว เรียกกันว่าบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพราะตกลงกับเขาก่อนแล้วว่า จะไม่มีการถางป่าหรือบุกรุกป่าเข้าไปอีก ถ้าอยากอยู่ก็อยู่กับข้าพเจ้าในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ก็ต้องหยุด ชาวบ้านแถวนี้ จะต้องเป็นผู้ที่สนับสนุนทะนุบำรุงดูแลป่าไปในตัว เขาก็สาบานตกลง เลยจัดเขาให้อยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ทางเหนือแล้วก็ทางใต้ ทางอีสานยังทำไม่ถึง แล้วผู้เชี่ยวชาญของทางรัฐบาลได้ผลัดกันมาสอนให้ทำนาแบบขั้นบันไดแล้วปลูกพืชผักสวนครัว แล้วไม่ผลแบบเกษตรผสมผสาน แล้วก็ลองปลูกพืชเมืองหนาว เพราะว่าอยู่ในพื้นที่สูงได้รับการช่วยเหลือและเห็นผลสำเร็จ ปีเดียวยังอยู่กับเนรมิต...”

“...โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ก็มี บ้านห้วยหญ้าไซ อยู่ที่ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย รายแรกนี่ก็อยู่ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ทางรถยนต์ไม่มีเข้าถึงหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นทางแคบเลาะไปตามไหล่เขา ก็ใช้มอเตอร์ไซด์ขี่เข้าไป ขี่ขึ้นขี้นรถยนต์รู้สึกจะตกเขาง่ายๆ แล้วยิ่งหน้าฝนยิ่งเดินทางลำบากแต่ข้าพเจ้าก็เตรียมพร้อมให้เขาว่าใครจะอาสาไปอยู่ที่นี้จะสะดวกสบายทุกอย่างนอกจากการเข้าออกไปในเมืองเท่านั้นเอง...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันเสาร์ที่ 11 สิงหาคม 2544

“...ข้าพเจ้าอยากจะเล่าถึงเมื่อที่ข้าพเจ้าไปภาคเหนือคราวที่แล้ว ก็ไปจัดตั้งโครงการหมู่บ้านบ้านเล็กในป่าใหญ่ เพราะได้ ไปเห็นว่า ชาวไทยภูเขาตามพื้นที่ชายแดนต่าง ๆ โดยมากมักจะไม่มีที่ทำกินหรือว่าไม่มีบ้านพักก็เตร็ดเตร่ไปเรื่อย ๆ ข้าพเจ้าก็เลยขออนุญาตจากกรมป่าไม้ พื้นที่แต่ละแห่งที่เรียกว่ากลายเป็นไม้ไขป่าแล้วถูกตัดไปหมดแล้วนี่ ขอมาม้างมาจัดตั้งหมู่บ้านโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เช่น ได้ตั้งขึ้นที่ดอยผ้าห่มปก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ แล้วก็รับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่จะมาอยู่ในบ้านนั้น แล้วเราก็จะสอนทุกอย่าง วิธีดำเนินชีวิตของเขาให้เขาเป็นสมาชิกศิลปาชีพแล้วในที่สุดก็ให้เขาเป็นผู้ดูแลป่าไม้ด้วย ให้เป็นหูเป็นตาและการตั้งหมู่บ้านนี้ บางครั้งก็โชคดียกกลายเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านชาวเขากลายเป็นหูเป็นตาในการขัดขวางเส้นทางของการค้ายาเสพติดด้วย คือเขาก็เป็นหูเป็นตาให้ และก็ยังตั้งที่บ้านหนองห้า ตำบลม่อนเย็น จังหวัดพะเยา...”

“...โดยมากชาวไทยภูเขาที่เขาอาสาข้าพเจ้าขึ้นไปอยู่ในหมู่บ้าน ก็จะมีความสามารถ แต่เขาจะต้องผ่านการสาบานว่าจะเลิกตัดไม้ทำลายป่าจะเลิกการล่าสัตว์ และทางกรมป่าไม้ก็ช่วยจัดสรรที่ดินที่ไม่มีป่าแล้วนั้นนะ ให้

เขาอยู่และให้ครอบครัวละ 2 ไร่ แล้วก็นักเกษตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเข้าไปอยู่ด้วย ช่วยแนะนำ ชาวเขาเหล่านั้น แล้วก็นักเกษตรที่เก่งของกรมวิชาการเกษตร ก็จะไปช่วยทุกหน่วยได้ช่วยหมดก็ได้ ใช้พื้นที่ได้ เกิด ประโยชน์สูงสุด โดยเราจะทดลองปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวที่ไม่เคยปลูกได้ ในเมืองไทยได้อยู่แห่งเดียวคือ ที่อ่าง ขาง คือ โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อ่างขางที่เชียงใหม่และทดลองเลี้ยงสัตว์ที่ หนองบ่ออากาศหนาวได้ เย็นได้..”

“...เมื่อข้าพเจ้าไปอยู่ที่ภาคใต้ ประชาชนมาหาเองมาบอกว่าชาวประมงน้ำตื้นไม่มีเรือใหญ่ที่จะออกไปจับ ปลา อาชีพเขาคือว่าจับปลาที่น้ำตื้น เขามาบอกว่าเดี๋ยวนี้มันไม่มีปลาที่จะให้จับแล้ว เพราะว่าหมดแล้ว ข้าพเจ้า ปรัชญาผู้ที่มีความรู้ต่างๆ ที่ประชุมเสนอให้ลองทำปะการังเทียม ซึ่งห่างจากชายฝั่ง 5 กิโลเมตร ระดับความลึกของ น้ำราวๆ 10-15 เมตร ก็ได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการต่างๆ มาก เดี่ยวนี้สามารถวางปะการังเทียมที่ชายฝั่ง จังหวัดปัตตานีได้เป็นจำนวนมาก...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันอาทิตย์ที่ 11 สิงหาคม 2545

“...เราทำปะการังเทียมต่างๆ ทำที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ปัตตานีทำมากแล้วก็เฝ้าดูผล ปรากฏผลได้ดี มากและพอไปชาวบ้านก็บอกว่าจับปลาได้ เกิดปลาเล็ก ปลาน้อย ปลาต่างๆ ในที่ที่ไม่เคยมีปลา...”

“...ตั้งแต่ทำปะการังนี้ ปลาต่างๆ มากมากขึ้นทุกที ชาวบ้านก็เป็นอันว่าสบายใจได้ จับปลาได้พอมิพอกิน เขาก็มาขอบใจข้าพเจ้า...”

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนข้าพเจ้าเสมอว่า ป่าชายเลนให้ช่วยกันระวังรักษา เพราะว่าป่าชาย เลน เหมือนสถานอนุบาลของสัตว์น้ำเล็กๆ ตอนที่เขายังเล็กๆ เขายังไม่สามารถเลี้ยงตัวได้ การที่มีป่าชายเลน ก็ทำ ให้เขาเลี้ยงตัวได้ และรอดชีวิตเป็นปลาใหญ่ขึ้นมา เป็นกุ้งใหญ่ ปูใหญ่ เจริญเติบโต เป็นอาหารของมนุษย์ต่อไป แต่ ถ้าไม่มีป่าชายเลนแล้ว พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปู ก็คงจะค่อยๆ สูญไป เพราะเท่ากับเป็นสถานอนุบาล นี่เป็น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสอนข้าพเจ้าไว้ ก็เลยตั้งหน้าตั้งตาสันนิษฐานป่าชายเลน และป่าต่างๆ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันจันทร์ที่ 11 สิงหาคม 2546

“...อีกเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้าอยากจะมีความชื่นอกชื่นใจเหลือเกิน คือ เรื่องโครงการปะการังเทียม ธรรมดาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และข้าพเจ้าไปเยี่ยมทุกภาคของประเทศไทยก็รู้สึกว่ ภาคใต้ที่ยังมีความยากจน อยู่ไม่น้อย เมื่อ 2 ปีมาแล้ว พระเจ้าอยู่หัวฯ ไม่ได้เสด็จไปที่นราธิวาส ข้าพเจ้าก็ไปคนเดียว ประชาชนก็มาคอย ดักพบแล้วบอกว่า ท่านเดี่ยวนั้นะพวกเราอยากจนมากขึ้นทุกที เพราะว่าออกเรือออกไปในท้องทะเลหาปลา จะ ตกปลามาสำหรับรับประทาน และสำหรับขายก็ไม่มีปลา พวกเรามีแต่เรือชนิดที่เรียกว่าเล็กไม่ใช่เรือใหญ่ เป็น ชาวประมงทั่วๆ ไปที่ยังยากจน ข้าพเจ้าก็รู้สึกกลุ่มใจไม่ทราบว่าจะช่วยเหลือ เพราะว่าประชาชนมาดักพบ มาขอ ความช่วยเหลือด้วยตัวเอง เเคราะห์ดีที่ได้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับสั่งว่า ประเทศไทยมีนักวิชาการ ต่างๆ ที่เก่งมาก เก่งเหลือเกิน ข้าพเจ้าก็เลยเชิญนักวิชาการต่างๆ ตั้งแต่ปี 2546 มาร่วมกันพูดถึงว่า ทำอย่างไรจะให้ ประมงเรือเล็กๆ ไม่ใช่เรือใหญ่ เขาไม่มีทุนพอที่จะมีเรือใหญ่ ก็มีเรือเล็กๆ นี่ ทำอย่างไรถึงจะให้เขาจับปลาได้ และขาย ปลา และได้มีปลารับประทาน เช่น ที่น้ำลึก 15-25 เมตร ข้าพเจ้าก็ซาบซึ้งมาก เพราะว่าได้พบกับผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการของไทยหลายคน ที่มาพบข้าพเจ้าและก็พูดกัน เช่น ดร.จรัสธาดา กรรณสูต รองอธิบดีกรมประมง ดร. ปลอดประสพฯ และพวกของข้าพเจ้าเอง มีท่านองคมนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เรา ก็ประชุมกันว่า ทำอย่างไรดี ทางประมงก็บอกว่า ลองดู ลองทรงทำปะการังเทียมไป ซึ่งสามารถจะช่วยให้มีปลาในที่ตื้นๆ หนองหนึ่ง

ได้ และตั้งแต่นั้นข้าพเจ้าก็ได้รับความช่วยเหลือจากทุกหน่วย หลายหน่วยงาน บางหน่วยงานก็ให้รถโฟรมา ที่ไม่ได้ใช้แล้ว แล้วก็เรือต่างๆ ที่เก่า ไม่ได้ใช้แล้ว ก็เอามาทำเป็นปะการังเทียม ล่องทิ้งลงไป แล้วรองอริบตีกรมประมง ก็ส่งเจ้าหน้าที่ประดาน้ำลงไปถ่ายภาพ หลังจากการทิ้งปะการังเทียมไปแล้วประมาณสักเกือบเดือน ก็ลองส่งเจ้าหน้าที่ประดาน้ำลงไปถ่ายภาพ ก็พบว่าปลานานาชนิดมาชุมนุมกันเป็นจำนวนมากที่ปะการังเทียม อันนี้ข้าพเจ้าไม่เคยทราบ ไม่เคยมีความรู้เลย เช่น ปลาช่อนทะเล ปลาเก๋า ปลากะพงชนิดต่างๆ นี่ข้าพเจ้าดูจากภาพยนตร์ที่นักประดาน้ำของเราไปถ่ายมา แล้ว ดร.จรัญธาดา ก็ปลื้มใจมากกว่า ที่ได้เห็นปลากะพงหาง และปลาหมอตทะเล ข้าพเจ้าไม่เคยได้ยินชื่อนี้มาก่อนเลยในชีวิต ทั้งๆ ที่ 70 กว่าแล้ว ปลากะพงหาง ปลาใหญ่ ใหญ่เท่ากับคนหนักประมาณ 200 กิโล ดร.จรัญธาดา บอกว่า ปลานี้หายไปนานแล้ว คงจะไม่เข้ามาในบริเวณที่น้ำแค่ 15-25 เมตร แต่ตอนนี้กลับเข้ามา ปลาหมอตทะเล ซึ่งเป็นปลาใหญ่มากทั้งสองชนิด น้ำหนักเป็น 100 กิโลกรัม ราษฎรก็มาหาข้าพเจ้า มาเล่าให้ฟังว่า จากที่ไม่สามารถจะจับปลาได้ และรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว เดียวนี้จับปลาได้มาก มีรายได้เดือนละกว่า 10,000 บาท นำปลื้มเป็นที่สุด ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณรัฐบาล กรมประมง การรถไฟฯ ที่ช่วยเหลืออุดหนุนให้ข้าพเจ้าไปทิ้งในทะเล ปลามันเห็นเป็นอาหารดีสวยมาก มากันเต็ม มาแย่งกันเต็มประหลาดมากเลย เดียวนี้ที่ปลาแปลกๆ มากันเต็มก็กลายเป็นที่ว่ายน้ำ ที่นักว่ายน้ำต่างๆ นักประดาน้ำพากันลงไปดู เห็นปลาต่างๆ มากมายก่ายกอง ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันพฤหัสบดีที่ 11 สิงหาคม 2548

“...เมื่อข้าพเจ้าแต่งงานก็ได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่ในทุกข์สุขของราษฎรทุกขณะ ทรงคิดถึงแต่ประโยชน์ของประชาชน ทรงสอนข้าพเจ้าและลูก ๆ ทุกอย่าง เช่น สอนถึงประโยชน์ของป่าชายเลน ว่าป่าชายเลนนี้ต้องระวังให้ดี เป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ที่ยังเป็นตัวเล็กตัวน้อยได้อาศัยอยู่ที่ป่าชายเลนนี้จนกว่าจะเติบโตแข็งแรง ฉะนั้นคุณค่าของป่าชายเลนมีมาก ต้องช่วยกันเก็บรักษาเอาไว้ให้ดี ก็ขอให้ทางรัฐบาลช่วยด้วย ขอให้ทุกท่านช่วยด้วย ต่อมาข้าพเจ้าก็นำมาถ่ายทอดสู่ประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า รักษาแหล่งน้ำ รักษาความสะอาด รักษาสิ่งแวดล้อม ได้ ผลมันไม่ได้ ผลมันตลอดเวลานี้ตั้งแต่สาว ๆ จนเจ็ดสิบห้านี้ ท่าน และอีกอย่างขอวอนทางรัฐบาลและขอวอนทางทุกท่านหมดเลย ว่าขอให้ช่วยกันรักษาแม่น้ำต่าง ๆ ไว้ด้วย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาก็ขอให้คนทางกรุงเทพฯ ช่วยกันรักษา เพราะว่าแต่ก่อนแม่น้ำเจ้าพระยานี้เป็นเรียกว่าแหล่งอาหารที่ยอดของคนทั้งหลาย และขอให้ช่วยกันประหยัดแหล่งน้ำจืดก็คือแม่น้ำเจ้าพระยาก็เป็นแหล่งน้ำจืดให้ใช้น้ำจืดอย่างรู้คุณค่า...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันเสาร์ที่ 11 สิงหาคม 2550

“...ทั้งนี้ มีเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งที่ประชาชนชาวไทยร่วมกันทำเพื่อเป็นของขวัญให้ข้าพเจ้า คือการปลูกป่า หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เรียกร้องประชาชนให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ต่อเนื่องกันมาเป็นสิบๆ ปี บัดนี้เป็นที่น่าชื่นใจมากกว่าประชาชนก็เข้าใจ ข้าพเจ้าพยายามอ่านหนังสือต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เพราะได้ทราบว่าปัญหาต่อไปของชาวโลก ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เขาวางประมาณอีก 15 ปี น้ำจืดที่พวกเราได้รับประทานกัน จะเป็นของที่หายากมาก ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่ เมื่ออ่านทราบแล้วก็เกิดความร้อนใจว่า บ้านเราไม่มีแหล่งน้ำใหญ่ๆ มีแต่ป่า ถ้าคนไทยไม่ทราบว่าป่าไม้คืออะไร ป่าไม้ก็คือที่สะสมน้ำไว้ใต้ดินนี้เอง ที่ฤดูฝนแทนที่น้ำฝนจะไหลหลากลงไปที่ทะเล ถ้ามีป่า ป่าเหล่านั้น ต้นไม้ใหญ่ๆ เหล่านั้น จะดูดน้ำไว้ใต้ดิน ใต้ดินไว้เป็นจำนวนมาก และตามกิ่งก้านทั้งหลายของเขา จะดูดไว้ เรียกว่าเป็นแหล่งน้ำที่ดี แล้วก็ออกมาเป็นลำธารน้อยใหญ่...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคล ที่มาเข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิตฯ วันอาทิตย์ที่ 11 สิงหาคม 2551

“...ปีนี้ กลุ่มประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่ปัตตานี ถึงนราธิวาส หลายร้อยคน เขียนจดหมายถึงข้าพเจ้า และก็
เซ็นชื่อเป็นบัญชีทางว่าเลย ขอให้ข้าพเจ้าช่วยจัดทำปะการังเทียมเพิ่มเติมขึ้นอีก และตอนนี้ใครจะช่วยข้าพเจ้า
ละตอนนี้ จะเอาอะไรไปทิ้งให้ปลามันอยู่ ข้าพเจ้าจึงนำมาเล่าให้ท่านทั้งหลายฟังว่า ปะการังเทียมนั้นนะ ใช้ได้ผล
จริงๆ นำภูมิใจแทนหน่วยงานทั้งหลาย ที่ช่วยเหลือประชาชนนั้นประสบผลสำเร็จ และข้าพเจ้าก็เลยขอถือโอกาสนี้
ส่งข่าวถึงกลุ่มประมงพื้นบ้าน ที่เขาเขียนจดหมายถึงข้าพเจ้า ขอปะการังเทียมเพิ่มด้วยว่า ข้าพเจ้าจะพยายาม
ขอร้อง ขอให้ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และก็ทุกแห่ง ช่วยกันประสานงาน เชื่อว่าอีกไม่นานเกินรอก็จะ
เริ่มจัดสร้างพื้นที่บริเวณปะการังเทียมได้อีก เพื่อประชาชนจะได้ไปตกปลา ไปทำมาหากินได้เพิ่ม...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคล ที่มาเข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา
ดุสิตาลัย สวนจิตรลดาพระราชวังดุสิตฯ วันอังคารที่ 11 สิงหาคม 2552

“...โครงการปะการังเทียมนี้ ช่วยประหยัดน้ำมัน ให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ 10 ถึง 20 เปอร์เซ็นต์ และมี
รายได้เพิ่มขึ้น 20 ถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ทำให้กลุ่มประมงพื้นบ้าน ตั้งแต่ปัตตานี ถึงนราธิวาส หลายร้อยคน ลงชื่อ
เป็นทางว่า เขียนจดหมายมาขอให้ข้าพเจ้า ช่วยจัดทำปะการังเทียมเพิ่มเติม ข้าพเจ้าก็ยังปรารถนาทุกคนว่า
ข้าพเจ้าเองไม่รู้เรื่องเลย เกี่ยวกับปะการังเทียม เป็นกรมประมงทั้งนั้น ท่านทั้งหลายก็ว่า คราวนี้หน่วยงานไหนเล่า
จะมาช่วยข้าพเจ้าได้ ปรารถนาไปไม่นาน ผู้ช่วยก็มา หลายหน่วยร่วมมือกัน ร่วมใจบริจาคสิ่งของที่ชำรุด ใช้การไม่ได้
สำหรับทำปะการังเทียม การรถไฟแห่งประเทศไทย สนับสนุนตู้รถสินค้าเพิ่มขึ้นอีก จำนวน 273 ตู้
กรุงเทพมหานคร สนับสนุนรถเก็บขยะ ที่ใช้ไม่ได้แล้ว อีกจำนวน 198 คัน กองทัพบก สนับสนุนรถถังจำนวน 25
คัน กองบัญชาการกองทัพไทย สนับสนุนรถบรรทุก 3 คัน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน และกรมประมงเป็นหน่วยประสานงาน ปีนี้
จัดทำที่ จังหวัดปัตตานี 9 จุด และจังหวัดนราธิวาส 6 จุด เริ่มงานวันที่ 30 กรกฎาคม ที่ผ่านมา และเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว ในช่วงวันเกิดของข้าพเจ้านี้เอง การทำปะการังเทียมนี้ มีคณะกรรมการดูแลทางด้านยุทธศาสตร์
การเดินเรือ การประมง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งศึกษาผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ และแหล่งอาศัย ของสัตว์ทะเลอย่าง
รอบคอบ พบว่าไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน ของโลหะหนักในสัตว์น้ำ ส่วนรถชุดใหม่ ที่ส่งไปทำปะการังเทียม ก็ผ่าน
การทำความสะอาดเป็นอย่างดี ไม่มีคราบน้ำมัน คราวนี้มีรถชนิดต่างๆ ให้เลือกมากมาย คงต้องดูว่า ปลาจะชอบ
อาศัยอยู่ในรถชนิดไหน แล้วปีหน้า ข้าพเจ้าจะมาเล่าให้ท่านฟังอีก คราวนี้ รถไฟ ของการรถไฟฯ ...”

“...โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่าง หลายปีมาแล้ว มีผู้ที่ใญ่บุญมากคือ คุณวาสนา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ได้
ยกที่ดินให้ข้าพเจ้าแปลงหนึ่ง ที่ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ถึง 82 ไร่เศษ เป็นเนื้อที่ติด
ชายทะเล ข้าพเจ้าปรึกษา ดร.จรัสธาดา กรรณสูตร ผู้เชี่ยวชาญการประมง ดร.จรัสธาดา บัดนี้ ได้มาทำงาน ถวาย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อยู่ เธอก็วางแผนงาน และดูแลให้ โดยได้รับความร่วมมือ จากนักวิชาการของกรม
ประมง และช่วยสนับสนุนที่ดิน 82 ไร่ นั้น ให้เป็นฟาร์มทะเลตัวอย่าง โครงการนี้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี โดยคุณ
กรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นำเงินจากโครงการเพื่อสาธารณประโยชน์ มาสนับสนุน และ
อีกส่วนหนึ่ง มาจากเงินที่ประชาชนมอบให้ข้าพเจ้า ไปทำการกุศล ฟาร์มทะเลตัวอย่างนี้ จะเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล
และพืชทนเค็มนานาพันธุ์ เพื่อให้ชาวประมง และผู้สนใจ ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษา และเรียนรู้ และนำไปปรับใช้ ให้
เหมาะสม แก่สภาพท้องถิ่นของตนต่อไป และยังเป็นพื้นที่ที่ช่วยให้ คนมีงานทำเพิ่มขึ้นด้วย ฟาร์มทะเลตัวอย่าง ดร.
จรัสธาดา แบ่งเป็น 4 เขต ตามช่วงความเค็มของน้ำทะเล คือ 1) เขตน้ำกร่อย ใช้เพาะเลี้ยงปลาที่เติบโตในน้ำกร่อย
ได้ เช่น ปลากะพงขาว ปลานวลจันทร์ทะเล ปลากระบอก ปลาม้า เป็นต้น 2) เขตน้ำปกติ ใช้เพาะเลี้ยงปลาทะเล

เช่น ปลาหมอทะเล ปลาช่อนทะเล ปลาตะคองเหลือง และปลาหู อันนี้ข้าพเจ้าไม่ได้ทราบเอง เขาให้มา บอกมา อย่างนี้ ในคลองผ่นน้ำของ 2 เขตนี้ ปลุกสาหร่ายทะเลหลายชนิด เช่น สาหร่ายมวงกุหนาม สาหร่ายเม็ดพริก และ สาหร่ายผมนาง เพื่อต่อไปจะได้ทดลอง เลี้ยงหอยเปาฮือเป็นครั้งแรก ปลุกพืชทนเค็มสูง ตามคันบ่อ เช่น มะพร้าว ผักเบี้ย และโกงกาง 3) เขตน้ำเค็มจัดมาก เพาะเลี้ยงไรน้ำเค็ม 4) เขตนาเกลือ ใช้ทำน้ำทะเลผง สำหรับนำไปผสม น้ำจืด ให้เป็นน้ำทะเล เพื่อเลี้ยงสัตว์ทะเลในที่ต่างๆ ได้ โครงการนี้ คาดแล้วว่า จะเสร็จต้นปี 2554 และจะเปิดให้ ประชาชน เข้าไปศึกษาดูงาน ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่า ต่อไปจะช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์ทะเล และเป็นอาหารให้กับ ประชาชนได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคล ที่มาเข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ วันพุธที่ 11 สิงหาคม 2553

จากพระราชดำรัสที่ทรงพระราชทานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการดำเนินโครงการพระราชดำริและขยาย ผลอย่างเป็นรูปธรรม ในด้านต่างๆ ดังนี้

ในด้านการคุ้มครองพรรณไม้และป่าไม้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ และพรรณไม้ตลอดมา โครงการในพระราชดำริที่สำคัญและส่งผลให้สามารถอนุรักษ์พรรณไม้และป่าไม้ ไว้ได้ อย่างยั่งยืน ได้แก่

- โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จนพัฒนาเป็นการก่อตั้ง มูลนิธิกล้วยไม้ไทย รวบรวม เพาะและขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทยจำนวนไม่น้อยกว่า 500 ชนิด และขยายพันธุ์จำนวน ไม่น้อยกว่า 2,000,000 ต้น ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่จะอนุรักษ์ ทรัพยากรกล้วยไม้ ให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทยตลอดไป และเพื่อเป็นการอนุรักษ์และป้องกันมิให้น้ำกล้วยไม้ที่ขึ้นอยู่ตาม ป่าธรรมชาติออกมาจากป่า เพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้ไทยให้เพิ่มปริมาณมากขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ด้านการอนุรักษ์พันธุ์กรรมตลอดจนการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ไทย รวมทั้งนำกล้วยไม้ไทยที่กำลังสูญพันธุ์ไปจากป่า คืนกลับสู่ธรรมชาติ

- โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์ ตามพระราชดำริ ในพื้นที่ภาคเหนือ (ดอย อินทนนท์) จังหวัดเชียงใหม่ สามารถขยายพันธุ์กล้วยไม้ป่าหายากได้เพิ่มมากขึ้น และนำคืนสู่ป่าธรรมชาติ ส่งผลให้ ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว และลดปัญหาการลักลอบนำกล้วยไม้ป่าออกมาจำหน่าย

- โครงการสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สนองพระราชดำริจัดตั้งขึ้นในเขตตำบลกะลุวอ และตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้เป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้ที่ใกล้จะสูญพันธุ์และ หายาก

- โครงการพัฒนาการป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สวนป่าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ มีสภาพป่าควรสงวนเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยน้อมนำนโยบาย ตามแนวพระราชดำรินี้โครงการปาร์กน้ำ เข้ามาปฏิบัติในพื้นที่โดยให้ "คนอยู่คู่กับป่า" ด้วยการส่งเสริมให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของป่าไม้ ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และใน แนวทางที่จะเพาะปลูกโดยไม่ต้องบุกรุกทำลายป่า สนับสนุนให้ราษฎรในพื้นที่มีแนวคิดในการอนุรักษ์ป่า ให้มี ศักยภาพในการดูแลป่าด้วยตนเอง

- โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าสะเมิง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้รักษาสภาพป่าที่ยังคงสมบูรณ์มิให้ถูกทำลายได้ในพื้นที่ 567,500 ไร่ อนุรักษ์และแพร่ขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อ ปล่อยเข้าสู่ป่า เช่น เก้ง กวาง และเนื้อทราย เป็นต้น และฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายจนเสื่อมโทรมให้สมบูรณ์

ดั้งเดิม รวมทั้งทำให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า สัตว์ป่า และต้นน้ำลำธารให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

ในด้านการคุ้มครองสัตว์ป่าและสัตว์น้ำ พระมหากษัตริย์คุณที่ทรงมีต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่านานาชนิด ปรากฏแก่สายตาชาวโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 ในฐานะที่ทรงได้รับการน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายประกาศเกียรติคุณ นักอนุรักษ์สัตว์ป่าดีเด่น จากองค์การสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund For Nature) สัตว์ป่าบางชนิดที่ทรงให้การคุ้มครองนั้นจัดเป็นสัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ของโลก ดังจะเห็นได้จากโครงการในพระราชดำริต่างๆ ได้แก่

- โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ จนกระทั่งปัจจุบันได้ก่อตั้งเป็น “มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ” การนำช้างเลี้ยงกลับไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติเพื่อฟื้นฟูประชากรช้างป่า เป็นแนวทางในการช่วยป้องกันไม่ให้ช้างสูญพันธุ์ไปจากป่า ในเวลาเดียวกันยังช่วยแก้ปัญหาช้างเลี้ยงที่ไม่มีงานทำ ตลอดการดำเนินในระยะเวลา 6 ปี ได้พิสูจน์ให้ชาวโลกเห็นถึงความสามารถของประเทศไทย ในการช่วยรักษาพันธุ์กรรมของสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม จากการศึกษาและติดตามพฤติกรรมช้างโดยใช้หลักเกณฑ์ทางวิชาการและมีการดูแลสุขภาพของช้างที่ถูกปล่อยสู่ธรรมชาติโดยสัตวแพทย์และผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง นับได้ว่าเป็นการปล่อยช้างเลี้ยงคืนสู่ธรรมชาติครั้งแรกของโลกที่มีการศึกษา ติดตามและจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งจากการดำเนินงานของโครงการคืนช้างสู่ธรรมชาตินั้น ได้มีการศึกษาช้างเลี้ยงจำนวน 24 เชือกที่ได้ปล่อยคืนสู่ธรรมชาติในพื้นที่ดำเนินโครงการ ณ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติแม่สะเม็ก-แม่มอก พบว่าช้างสามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ช้างเลี้ยงบางกลุ่มได้กลับเข้าไปอาศัยในป่าธรรมชาติเป็นการถาวรแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นเสมือนร่มโพธิ์แห่งการอนุรักษ์ช้างไทย พระราชทานพระมหากษัตริย์คุณในการคืนชีวิตช้างสู่ธรรมชาติ เพื่อช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสมบูรณ์เหมือนดังเดิม นอกจากนี้ เพราะพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ ทำให้การดำเนินโครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติได้รับการสนับสนุนจากองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund For Nature) อีกทั้งยังได้รับความสนใจและความร่วมมือจากนานาชาติและบุคคลสำคัญในระดับชาติอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดอีกด้วย

- โครงการศึกษาความหลากหลายและนิเวศวิทยาของหิ้งห้อยในประเทศไทยในพระราชดำริ เกิดจากทรงมีพระราชดำริว่าหิ้งห้อยเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของป่าและธรรมชาติ ให้สวนพฤกษศาสตร์ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของพรรณไม้ป่ากับหิ้งห้อยให้ได้ทราบครบวงจรชีวิต อีกทั้งหิ้งห้อยเป็นแมลงที่ปัจจุบันหาอยู่ในธรรมชาติได้ยากนัก และยังเป็นแมลงที่สามารถบ่งชี้ถึงความสำเร็จของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมในพื้นที่เฉพาะแห่งได้ จากการวิจัยขององค์การสวนพฤกษศาสตร์จึงพบชนิดพันธุ์หิ้งห้อยทั่วประเทศรวมกว่า 100 ชนิด จาก 36 จังหวัด และคาดการณ์ว่าในประเทศไทยน่าจะมีหิ้งห้อยประมาณ 60 - 70 ชนิด จากกว่า 2,000 ชนิดทั่วโลก ซึ่งกระจายพันธุ์อยู่ในทวีปเอเชีย ยุโรป ออสเตรเลีย อเมริกาเหนือ อเมริกากลาง จากระดับน้ำทะเลจนถึงยอดเขาสูง ยกเว้นแถบทะเลทรายและอเมริกาใต้ที่ยังไม่มีรายงานการศึกษาอย่างจริงจัง อันแสดงให้เห็นว่าทรงตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเชื่อมโยงของสรรพชีวิตในธรรมชาติ แม้เป็นเพียงแมลงเล็กๆ ก็ตาม

- โครงการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติตามแนวพระราชดำริ โดยการจัดตั้งสถานีวิจัยเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าขึ้นในทุกภาคของประเทศไทย ด้วยทรงมีพระราชหฤทัยห่วงใยต่อชีวิตของสัตว์ป่าที่ถูกล่าทำลาย ทรงนำแนวทางเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่กำลังใกล้สูญพันธุ์ จนเกิดศูนย์อนุรักษ์บำรุงพันธุ์สัตว์ป่าและสัตว์หายากต่างๆ เกิดขึ้นทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นแหล่งทำการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าชนิดต่างๆ ที่หายากใกล้จะสูญพันธุ์ มีค่าทางเศรษฐกิจ และมีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่นั้น ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสัตว์ป่า มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ เพื่อปลูกเสริมในพื้นที่ธรรมชาติ และเผยแพร่งาน

การวิจัยให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ถูกตั้งขึ้น ในหลายจังหวัดทั่วประเทศ อาทิ

- สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์กระเจง และนกขาปีไหน

- สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์ไก่ฟ้าหลังขาว และไก่ฟ้าพญาลอ

- สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์ละมั่ง และไก่ฟ้าหลังขาว

- สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบน จังหวัดสระแก้ว ซึ่งประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์นกแว่นเหนือ และไก่ฟ้าหลังเทา

- สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์นกยูง ไก่ป่า และไก่ฟ้า

- สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี มีเป้าหมายในการดำเนินงานการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่เคยชุกชุมในป่าแถบนั้นมาก่อน ได้แก่ เนื้อทราย เก้ง และหมูป่า นอกจากนี้ยังมี ละมั่ง ละมั่ง กวาง กระเจงหนู อีเห็น ลิงลม ชะนี ส่วนสัตว์ปีกมีไก่ฟ้าชนิดต่างๆ นกยูง นกแว่นสีเทา เที่ยวแดง นกกระรอก นกเขาเขียว และนกกระสาขาว

- โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายากของโลกตามพระราชเสาวนีย์ เป็นโครงการที่องค์การสวนสัตว์ รับสนองพระราชเสาวนีย์ และสนองพระมหากรุณาธิคุณในน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมนกเงือก ทรงส่งเสริมงานอนุรักษ์สัตว์ป่านอกถิ่นที่อยู่อาศัย และทรงพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์แก่องค์การสวนสัตว์เป็นประจำทุกปี จึงได้จัดทำโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายากฯ ขึ้น ได้แก่ โครงการอนุรักษ์ละมั่งสายพันธุ์ไทยโดยใช้ละมั่งสายพันธุ์พม่าเป็นต้นแบบในการขยายพันธุ์และปล่อยคืนสู่พื้นที่ธรรมชาติ โครงการความสำเร็จในการเพาะขยายพันธุ์นกกระเรียนพันธุ์ไทยเพื่อเตรียมปล่อยคืนสู่พื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติในอนาคต โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพทางการสืบพันธุ์และการเก็บรักษาพันธุ์กรรมสัตว์ป่าตระกูลแมว ซึ่งล้วนแต่มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายากของโลก โดยเฉพาะ ละมั่ง นกกระเรียนพันธุ์ไทย และแมวลายหินอ่อน ซึ่งการขยายพันธุ์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการสืบพันธุ์ที่ทันสมัย ช่วยไม่ให้อสูญพันธุ์ไปจากระบบนิเวศ และให้สัตว์ป่ากลับคืนสู่ธรรมชาติ

- โครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล ด้วยทรงมีน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยที่เต่าทะเลมีจำนวนลดลงอย่างมาก ทรงตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลของไทยนับวันมีแต่จะลดน้อยลง จึงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการอนุรักษ์เต่าทะเล ได้พระราชทานเกาะมันใน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นถวายให้เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ จัดตั้งเป็นศูนย์กลางอนุรักษ์และเพาะขยายพันธุ์เต่าทะเล พระราชทานชื่อว่า “โครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล” ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินการพัฒนาเกาะมันใน ให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติ ในอันที่จะเป็นประโยชน์ในด้านทรัพยากรประมง ทรงพระราชทานพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เต่าทะเลสำหรับนำไปใช้ในการแพร่ขยายพันธุ์ของศูนย์อนุรักษ์และเพาะขยายพันธุ์เต่าทะเล และลูกเต่าทะเล จำนวน 100 ตัว เพื่อนำไปปล่อยที่เกาะมันในสำหรับการแพร่ขยายพันธุ์ในบริเวณอ่าวไทย รวมทั้งได้โปรดเกล้าให้ดำเนินการเพาะและอนุบาลลูกเต่าบนเกาะ และในปี พ.ศ. 2524 โครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล ได้นำเสนอต่อกระทรวงพาณิชย์ให้ออกประกาศห้ามส่งกระดองเต่าทะเลและผลิตภัณฑ์สินค้าออก ตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524 (ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2523) เพื่อป้องกันการลักลอบทำลายพ่อแม่พันธุ์เต่าทะเล ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศเป็นกฎหมายใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ปัจจุบัน โครงการฯ ได้เปลี่ยนเป็นสถานีอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล และอยู่ในการดูแลของศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยฝั่งตะวันออก สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและป่าชายเลน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่ง

สถานที่ดำเนินการอนุรักษ์เต่าทะเลนอกจากจะอยู่ที่เกาะมันในแล้ว ยังมีที่ เกาะคราม โดยใช้ชื่อว่า ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพเรือ สัตหีบ จังหวัดชลบุรี ปัจจุบันโครงการสมเด็จพระเจ้าอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล สามารถเพาะพันธุ์เต่าทะเลได้เอง โดยวิธีการนำไข่เต่าจากธรรมชาติมาฟักแล้วไปเพาะเลี้ยงในบ่ออนุบาล เมื่อเตาโตพอจะดำรงอยู่ด้วยตัวเองได้ก็จะปล่อยกลับลงสู่ทะเล เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตตามธรรมชาติต่อไป

- โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2544 ราษฎรแห่งบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำที่เสื่อมโทรมลง เนื่องจากรายได้จากการประมงลดน้อยลงเป็นอย่างมากส่งผลให้ได้รับความเดือดร้อน จึงเป็นที่มาในการจัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและการอนุบาลสัตว์น้ำ เพื่อปล่อยลงสู่ทะเลในบริเวณจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส โดยเฉพาะในบริเวณชายฝั่งบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการประมงชายฝั่งของกลุ่มชาวประมงที่มีปัญหา พร้อมทั้งโปรดเกล้าให้จัดทำปะการังเทียมให้เกิดเป็นแหล่งชุมนุมและที่อยู่อาศัยของปลา รวมทั้งการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง โดยการปลูกป่าชายเลน ป่าชุมชน และหญ้าทะเล มีการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำชนิดต่างๆ ไม่ต่ำกว่าปีละ 50 ล้านตัว ได้มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ กุ้งแชบ๊วย จำนวน 19,900,000 ตัว และปลากะพงขาว จำนวน 236,000 ตัว รวมทั้งสิ้น 20,136,000 ตัว ปัจจุบันสัตว์ทะเลรวมถึงแพลงก์ตอนและอาหารสัตว์ประเภทต่างๆ มาอาศัยอยู่ในบริเวณกองปะการังเทียม ทั้งตุรกีไฟ บล็อกคอนกรีตและท่อคอนกรีต โดยจะมีชุมชนและหนาแน่นบริเวณกองตุรกีไฟ เนื่องจากมีที่สำหรับหลบภัยมากกว่า ราษฎรจึงมีรายได้จากการประมงเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ชาวประมงที่ทำการประมงขนาดเล็กมีความประสงค์ให้มีการจัดสร้างปะการังเทียมเพิ่มขึ้นอีก เพราะสามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น และแหล่งประมงอยู่ใกล้บ้าน มีความปลอดภัยในการออกทะเลมากขึ้น และจะได้มีส่วนร่วมในการช่วยดูแลทรัพยากรของตนได้ นอกเหนือจากการทำการประมงขนาดเล็กแล้ว ชาวประมงในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลยังได้รวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มเที่ยวบ้านปลานราธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการท่องเที่ยวตกปลา และดำน้ำในบริเวณที่จัดสร้างปะการังเทียมเป็นแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ด้วยการให้เช่าเหมาเรือนับเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวและท้องถิ่น ส่งผลให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่าง ตามพระราชดำริฯ เพื่อจัดสร้างเป็นฟาร์มตัวอย่างให้ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์นำไปปรับใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมท้องถิ่นของตนเอง โครงการนี้เกิดขึ้นด้วยสภาวะวิกฤตการณ์น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้นมาก แต่ราคาสัตว์น้ำสูงขึ้นไม่มาก เป็นเหตุให้การออกเรือไปทำการประมงในทะเลที่ห่างไกลประสบภาวะขาดทุนจนต้องจอดอยู่กับท่า จากสภาวะวิกฤตการณ์ดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้พัฒนาฟาร์มทะเลเพื่อเป็นทางเลือกทดแทนการออกเรือไปจับสัตว์น้ำในทะเลที่ห่างไกล เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการฯ ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

- โครงการฟื้นฟูทรัพยากรพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำจืดของไทย โดยมีพระราชดำริให้พันธุ์ปลาไทยให้มีจำนวนมากขึ้นและอนุรักษ์ปลาหายากไว้ ทั้งนี้ จากผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางน้ำเสื่อมโทรมไม่เอื้ออำนวยต่อการแพร่ขยายพันธุ์ของปลา และสัตว์น้ำจืดตามธรรมชาติ ประกอบกับการทำการประมงเกินกำลังผลิตของแหล่งน้ำ ตลอดจนภัยธรรมชาติส่งผลกระทบเสียหายอย่างรุนแรงต่อชนิดและปริมาณสัตว์น้ำจืดในแหล่งน้ำธรรมชาติ พันธุ์ปลาน้ำจืดของไทยบางชนิดได้สูญพันธุ์ไป อาทิ ปลาหวีเกศ เนื่องจากพบแห่งเดียวในโลกคือในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งกรมประมงรับสนองพระราชดำริในการเพาะเลี้ยงปลาไทยได้เกือบทุกชนิด โดยเฉพาะปลาไทยตามกาพย์เห่เรือชมปลาของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ ได้แก่ ปลานวลจันทร์ ปลาหางเบือ ปลาตะเพียนทอง ปลากระแห ปลาแก้มขี้ ปลาทุก ปลาหางเงิน ปลาทราย ปลาหางไก่ ปลาสร้อย ปลาเนื้ออ่อน ปลาเสือ ปลาแมลงภู่ ปลาชะเงว ปลาชะวาด และปลาแปบ แล้วนำไปปล่อยในธรรมชาติเพื่อทดแทนสัตว์น้ำที่ถูกทำลาย และเป็นการเพิ่มผลผลิตของปลาในแหล่งน้ำ เพิ่มรายได้ อาหารโปรตีนแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในชนบท

และสามารถคืนความหลากหลายของชนิดปลาสู่แหล่งน้ำซึ่งจะรักษาสภาพความสมดุลตามธรรมชาติ อันจะนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืนตลอดไป

ในด้านการคุ้มครองระบบนิเวศ แนวพระราชดำริของพระองค์หลายประการแสดงให้เห็นชัดเจนว่าทรงเข้าพระทัยในความสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศอย่างลึกซึ้ง เช่น การให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกัน สามารถอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้อย่างยั่งยืน ผ่านโครงการพระราชดำริต่างๆ อาทิ

- โครงการป่ารักษน้ำ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2525 บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็ก บ้านถ้ำตัว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้อันเป็นต้นน้ำลำธาร และทรงมอบหมายให้ราษฎรดูแลรักษาโดยการปลูกสร้างป่า โดยเน้นปลูกไม้ 3 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้เศรษฐกิจ บริเวณนั้นจึงกลายเป็นผืนป่าเล็ก ๆ และเป็นที่เริ่มโครงการป่ารักษน้ำ ตามพระราชดำรินี้ในภาคอีสาน ด้วยทรงมีพระราชดำริประการสำคัญประการหนึ่งว่า การปลูกป่าในโครงการป่ารักษน้ำไม่จำเป็น ต้องมีพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ทุกหนทุกแห่งที่เป็นที่ว่าง ไม่ว่าจะมิขนาดเท่าใดก็ทรงมีพระราชประสงค์ให้ปลูกต้นไม้ โดยไม่ทิ้ง แผ่นดินให้โล่งว่าง ดังจะเห็นว่าปัจจุบันมีโครงการป่ารักษน้ำอยู่เกือบทั่วภาคอีสาน

- โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีเป้าหมายให้ราษฎรสามารถอยู่ร่วมกับป่าไม้ ได้อย่างยั่งยืนและเกื้อกูลกัน โดยราษฎรมีความเป็นอยู่แบบพอเพียงตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่า ให้เกิดความหวงแหนในแผ่นดินที่อาศัย มีการปลูกพืชเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีระบบหมุนเวียนในการปลูก และจะไม่ปรากฏสภาพพื้นที่เป็นภูเขาหัวโล้นจากการทำไร่เลื่อนลอย โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างคนให้เข้มแข็งสำหรับทำหน้าที่ป้องกันรักษาป่าต้นน้ำ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความมั่นคงและอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนเป็นยามรักษาชายแดน รวมทั้งแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดน และการศึกษาหารูปแบบ วิธีการ และแนวทางในการจัดการให้คนอยู่กับป่าได้อย่างกลมกลืนโดยไม่ทำลายป่า และให้มีหน้าที่ในการรักษาป่าให้ได้ตลอดไป ดังที่มีพระราชดำรัสเสมอๆ ว่า “ป่าอยู่กับคนได้ คนอยู่กับป่าได้ โดยไม่มีการทำลาย” และ “เรื่องการรักษาป่านี้ ข้าพเจ้าเคยได้ยินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 รับสั่งเสมอว่าป่าที่เสื่อมโทรมแล้วน่าจะแบ่งทำเป็นหมู่บ้านให้ราษฎรเหล่านี้ประมาณครอบครัวละ 7 ไร่ และเขาเหล่านี้มีหน้าที่ปลูกป่า ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมและดูแลรักษาป่าต่อไป เพื่อจะเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของพวกเราต่อไป” ผลจากการดำเนินโครงการ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดำรงอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขอย่างพอกินพอใช้ภายใต้การถนอมรักษาไม้ ต้นน้ำลำธารไว้ได้อย่างดี โดยมีโครงการในพื้นที่ต่างๆ ได้แก่

- จังหวัดเชียงราย : บ้านห้วยหญ้าไซ อำเภอแม่สรวย
- จังหวัดเชียงใหม่ : ดอยฟ้าห่มปก อำเภอแม่ฮ้อย, ดอยคำ อำเภอเวียงแหง, บ้านชีเบร และบ้านทุ่งต้นจ๊ว อำเภออมก๋อย, บ้านขุนวิน อำเภอแม่วาง
- จังหวัดพะเยา : บ้านหนองห้า อำเภอเชียงคำ
- จังหวัดกำแพงเพชร : บ้านอุดมทรัพย์ อำเภอปางศิลาทอง
- จังหวัดนครพนม : บ้านหินสมัย อำเภอปลาปาก
- จังหวัดเลย : ผานาง-ผาแก้ง บ้านผานาง อำเภอวังสะพุง
- จังหวัดยโสธร : บ้านน้อมเกล้า อำเภอเลิงนกทา

- โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เดิมเรียกว่า ป่าพนมสารคาม เป็นป่าขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ในภาคตะวันออกของประเทศไทย คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา สระแก้ว จันทบุรี ระยอง และชลบุรี ครอบคลุมพื้นที่ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว อุทยานแห่งชาติเขาฉกรรจ์ และอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขา

วง ซึ่งเป็นป่านุรักษ์ตามกฎหมาย เป็นแหล่งต้นน้ำที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ราษฎรในพื้นที่ 5 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค และการเพาะปลูก ซึ่งป่าผืนนี้ได้ถูกบุกรุกทำลายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ทั้งการตัดไม้ เผาป่าล่าสัตว์ การบุกรุก และการยึดครองที่ดินจากของนายทุนและราษฎร ทำให้พื้นที่ป่าที่เคยมีมากกว่า 5 ล้านไร่ ลดลงเหลือเพียง 6 แสนกว่าไร่ สภาพป่าอยู่ในขั้นวิกฤต สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ความแห้งแล้งและอุทกภัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สัตว์ป่าที่หายากถูกล่าจนเกือบสูญพันธุ์ ถึงแม้จะได้มีการใช้มาตรการต่างๆ ในการป้องกันและปราบปราม เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบถึงความเสื่อมโทรมของป่ารอยต่อ 5 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทรงรับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ในพื้นที่ป่ารอยต่อ 5 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 โดยได้มีพระราชดำริ ให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและรักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนที่อพยพจากป่าและชุมชนที่อาศัยอยู่ติดแนวเขตป่านุรักษ์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

พระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ครอบคลุมถึงปัจจุบัน มีนานาประการ ขจรขยายไปในระดับสากล องค์กรต่างประเทศต่างเทิดทูนพระเกียรติคุณและขอพระราชทานพระราชนุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัล และเหรียญต่างๆ เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณ ดังนี้

- ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติในฐานะนักอนุรักษ์ดีเด่นด้านป่าไม้และสัตว์ป่า ทูลเกล้าฯ ถวายโดย องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund For Nature) ในปี 2529
- Asian Institute of Technology Gold Medal Award ทูลเกล้าฯ ถวายโดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำที่สำคัญด้านการพิทักษ์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปี 2535
- UNEP Gold Medal of Distinction ทูลเกล้าฯ ถวายโดยศาสตราจารย์ไมสตาฟา โทลบา ณ กรุงแรมแซงกรี-ลา ในปี 2535
- รางวัล 1995 Lindbergh Award ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมูลนิธิชาร์ลส์ เอ ลินเบิร์ก และ แอนด์ มอร์โรว์ ลินเบิร์ก ในฐานะที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน เพื่อมวลมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ในปี 2538
- รางวัลหุสยปาสเตอร์ ทูลเกล้าฯ ถวายโดย คณะกรรมการหม่อนไหมระหว่างประเทศ (International Sericultural Commission) ในฐานะที่ทรงศึกษาพัฒนาและทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นคุณูปการแก่วงการหม่อนไหมทั่วโลก ในปี 2545
- เหรียญ IUCN Golden Award ทูลเกล้าฯ ถวายโดย สหภาพว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (IUCN) ในฐานะที่ทรงอุทิศพระวรกาย พระราชทรัพย์ และแสดงพระอัจฉริยภาพทั้งปวง ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน ในปี 2547

60 ปี ที่ผ่านมา โครงการพระราชดำริต่างๆ ที่ได้ดำเนินงานตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างป่าเพื่อคืนธรรมชาติให้กับผืนดินและเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด รวมทั้งการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์สัตว์ป่า การอนุรักษ์ชนิดพันธุ์หายากนอกถิ่นที่อยู่อาศัยและปล่อยกลับคืนสู่ธรรมชาติ ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนเมื่อครั้งในอดีต ได้แสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัย พระปรีชาชาญ และพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่เปรียบมิได้ ที่ทรงอุทิศพระองค์มาอย่างต่อเนื่องยาวนานในการอนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นสมบัติทางธรรมชาติที่ล้ำค่า

ของประเทศไทยให้คงอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรให้แก่พสกนิกรของพระองค์ได้ใช้ในการดำรงชีวิตชั่วลูกชั่วหลาน

พระราชกรณียกิจอันทรงดำเนินไปด้วยพระวิริยะและอุตสาหะของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระอัครมเหสีที่ทรงมีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ทรงเป็นผู้นำของประเทศและของโลกในการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ และยังแสดงถึงน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อทุกสรรพชีวิตเสมือนมารดาที่มีต่อบุตรแห่งตน สมควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลในนามของปวงชนชาวไทยจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ตลอดจนแสดงกตเวทิตูณที่ทรงให้การคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ รวมถึงน้อมนำแนวทางทั้งปวงที่ได้ทรงประพุดติเป็นแบบอย่างไว้ มาดำเนินตามสืบไป

**ข้อมูลตัวอย่างรายชื่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและพระราชเสาวนีย์
ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ**

ลำดับ	โครงการ	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	หน่วยรับผิดชอบ
1.	โครงการพัฒนาป่าปากน้ำปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	2517	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
2.	โครงการพัฒนาการป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริสวนป่า สิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 1 (สวนป่าสิริกิติ์) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 2 (แม่ลอง) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 3 (ปางหินฝน) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 4 (แม่ศึก) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 5 (แม่อม) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 6 (แม่ซา) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 7 (ห้วยทรายเหลือง) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 8 (แม่หยอด) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 9 (ขุนแม่แจ่ม) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 10 (ยางอมพราย) - สวนป่าสิริกิติ์ที่ 11 (ฟาร์มขุนตะ)	2525	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
3.	โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่รอยต่อ 5 จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว, อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง, อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ, อุทยานแห่งชาติเขาสิบห้าชัน)	2531	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
4.	โครงการศูนย์ศึกษาพันธุ์ไม้ป่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัด ราชบุรี	2533	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
5.	โครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่ อำเภอบ่อ อมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ (พื้นที่ 1-4)	2534	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
6.	โครงการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติห้วยน้ำหยาด จังหวัดสกลนคร	2535	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
7.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ จังหวัดนครพนม	2535	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
8.	โครงการพัฒนาป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดอุดรธานี	2535	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
9.	โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ	2535	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มูลนิธิกล้วยไม้ไทย
10.	โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์ ตาม พระราชดำริ ในพื้นที่ภาคเหนือ (ดอยอินทนนท์) จังหวัด เชียงใหม่	2536	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช

ลำดับ	โครงการ	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	หน่วยรับผิดชอบ
11.	โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเล จังหวัดกระบี่	2537	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
12.	โครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	2537	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
13.	โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า สวนป่า พระนามาภิไธย ภาคใต้ พื้นที่ส่วนที่ 2 จังหวัดยะลา/นราธิวาส	2537	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
14.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ จังหวัดกำแพงเพชร	2537	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
15.	โครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี	2538	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
16.	โครงการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของ พรรณไม้ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ในประเทศไทย "มหาพรหม ราชินี"	2539	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
17.	โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ (พื้นที่ 1-3)	2540	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
18.	โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ	2540	มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ
19.	โครงการป่าฉบับน้ำคิริราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก	2541	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
20.	โครงการธนาคารข้าวพระราชทาน	2541	สำนักราชเลขาธิการ
21.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านขีแบร จังหวัดเชียงใหม่	2542	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
22.	โครงการสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	2542	องค์การสวนพฤกษศาสตร์
23.	โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	2542	กรมส่งเสริมการเกษตร กองทัพบกที่ 3 กรมชลประทาน สำนักงาน กปร.
24.	โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเลย	2543	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
25.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ บ้านห้วยหญ้าไซ จังหวัดเชียงราย	2543	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
26.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านขุนวิน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่	2543	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
27.	โครงการสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่	2543	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช

ลำดับ	โครงการ	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	หน่วยรับผิดชอบ
28.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยฟ้าห่มปก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่	2543	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
29.	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ซึ่งดำเนินการในจังหวัด ต่างๆ ได้แก่ เชียงใหม่ ราชบุรี อ่างทอง นครพนม หนองคาย อุบลราชธานี สงขลา ปัตตานี นราธิวาส และพัทลุง เป็นต้น	2543	กรมการข้าว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ
30.	โครงการธนาคารอาหารชุมชน	2543	กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง
31.	โครงการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เห็ดแล้วแบบธรรมชาติตาม พระราชเสาวนีย์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2544	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
32.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ ดอยคำ จังหวัด เชียงใหม่	2545	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
33.	โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้าน นาศิริ จังหวัดเชียงใหม่	2546	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
34.	โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์ตาม พระราชดำริในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่/ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2547	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
35.	โครงการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านหนองคอง จังหวัดมุกดาหาร	2547	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
36.	โครงการสวนพฤกษชาติตามพระราชดำริ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	2548	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
37.	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามพระราชดำริ บ้านหนองห้า อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	2548	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
38.	โครงการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ บ้านมอโกโปคี จังหวัดตาก	2549	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
39.	โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายากของโลก ตามพระราช เสาวนีย์ ได้แก่		องค์การสวนสัตว์
	-โครงการการเพิ่มประสิทธิภาพทางการสืบพันธุ์และการเก็บ รักษาพันธุ์กรรมสัตว์ป่าตระกูลแมว	2547	
	-โครงการเพาะขยายพันธุ์นกกระเรียนพันธุ์ไทยเพื่อเตรียม ปล่อยคืนสู่พื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติในอนาคต	2549	
	-โครงการวิจัยและจัดแสดงหมีแพนด้าในประเทศไทย เพื่อ เฉลิมพระเกียรติฯ	2549	
39.	-โครงการอนุรักษ์และมั่งสหายพันธุ์ไทย โดยใช้ละมั่งสหายพันธุ์พม่า เป็นต้นแบบในการขยายพันธุ์และปล่อยคืนสู่พื้นที่ธรรมชาติ	2550	องค์การสวนสัตว์
	โครงการเพาะเลี้ยงชะมดเช็ดในโครงการฟาร์มตัวอย่างตาม พระราชดำริบ้านดงเย็น	2550	

ลำดับ	โครงการ	ปีที่เริ่ม ดำเนินการ	หน่วยรับผิดชอบ
41.	โครงการ “ร่วมสร้างบ้านปลา...ด้วยปะการังเทียม”	2552	กองทัพเรือ
42.	โครงการพัฒนาป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านทุ่งจิ จังหวัดลำปาง	2553	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช
43.	โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สัก และพัฒนาคุณภาพชีวิต ราษฎร บริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2553	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและ พันธุ์พืช

รายงานการประชุม
คณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กอช.)
ครั้งที่ 1/2553

เมื่อวันจันทร์ที่ 27 กันยายน 2553 เวลา 10.00 น.

ณ ห้องประชุม 202 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้มาประชุม

1. นายสุวิทย์ คุณกิตติ	ประธานกรรมการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
2. นายโชติ ตราชู	รองประธานกรรมการ คนที่ 1
ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
3. นางสาวโชติรัตน์ วิมุกตะลพ	รองประธานกรรมการ คนที่ 2
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	
แทนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	
4. นายธวัชชัย สันติสุข	กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	
5. นายวิเชียร กิริตินิจกาล	กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	
6. นางอรพินท์ วงศ์ชุมพิศ	กรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	
7. นายโสภณ ดำนัย	กรรมการ
ผู้อำนวยการองค์การสวนสัตว์	
8. นางก่องกานดา ชยามฤต	กรรมการ
ผู้อำนวยการองค์การสวนพฤกษศาสตร์	
9. นายจตุพร บุรุษพัฒน์	กรรมการ
อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	
10. นายกอบศักดิ์ จินตกานนท์	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักจัดทำงบประมาณด้านเศรษฐกิจ 2	
แทนผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	
11. นายอนุวัฒน์ นทีวัฒนา	กรรมการ
นักวิชาการประมงเชี่ยวชาญ	
แทนอธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	
12. นายสมชัย บุศราวิช	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑธรรมชาติวิทยา	
แทนผู้อำนวยการองค์การพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์แห่งชาติ	

- ผีไม่มาประชุม

1. นายสวัสดิ์ ธรรมบุตร กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นางสาวแสงจันทร์ ลัมจิรกาล กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นายสิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์ กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ
4. อธิบดีกรมปศุสัตว์ กรรมการ
5. อธิบดีกรมวิชาการเกษตร กรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข กรรมการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายโยธิน เทอดวงศ์วรกุล	กรมประมง
2. นางจุฑามาศ จิวาลักษณ์	กรมประมง
3. นางอัญชลี เชียงกุล	กรมวิชาการเกษตร
4. นางสาวรุ่งอรุณ โอมาศ	กระทรวงศึกษาธิการ
5. นางสาวชวนาถ ทั้งสัมพันธ์	กระทรวงการต่างประเทศ
6. นางสาวภิญญาดา ไรนิเกอร์	กระทรวงการต่างประเทศ
7. นายอาทิตย์ ประสาทกุล	กระทรวงการต่างประเทศ
8. นายชัยพร ชูติศิลป์	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
9. นางสาวสุกัญญาณี แซ่ประเสริฐ	กรมป่าไม้
10. นายประเสริฐ สอนสถาพรกุล	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
11. นางปัทมา ดำรงผล	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12. นางภัทรินทร์ แสงให้สุข	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
13. นางสาวโสริษา หรุ่นศิริ	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
14. นางอุษารัตน์ จันทร์ภักดี	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
15. นายศตวรรษ เลื่อนสาคร	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
16. นางสาวอัจฉรา วัฒนเสรีกุล	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เริ่มประชุมเวลา 10.15 น.

วาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) ประธานกรรมการ แจ้งที่ประชุมว่า เนื่องจากปีนี้เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีวาระเพื่อพิจารณาที่สำคัญในการประชุมครั้งนี้ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1. การเกิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010 2. กรอบการเจรจาสำหรับคณะผู้แทนไทยในการรับรองพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 10 และ 3. กรอบการเจรจาเพื่อให้ความเห็นชอบในหลักการต่อ (ร่าง) Supplementary Protocol on Liability and Redress ของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในการประชุมสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สมัยที่ 5

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กชช.) ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2552

ฝ่ายเลขานุการฯ นำเสนอรายงานการประชุมคณะกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ (กชช.) ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2552 ซึ่งได้เวียนและแก้ไขตามความเห็นของกรรมการทุกท่านเรียบร้อยแล้ว

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุมโดยไม่มีข้อแก้ไข

วาระที่ 3 เรื่องเพื่อทราบ

3.1 การดำเนินงานเพื่อฉลองปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ปี ค.ศ. 2010

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้รายงานต่อที่ประชุมว่า คณะรัฐมนตรีมีมติในคราวการประชุม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2552 เห็นชอบให้ปี พ.ศ. 2553 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อร่วมฉลองในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 2010 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ และเห็นชอบกับแผนปฏิบัติการปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนให้ใช้โอกาสปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพจัดกิจกรรม เพื่อแสดงผลการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย ซึ่ง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะหน่วยประสานงานกลางอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ได้ดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเพื่อฉลองปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ปี ค.ศ. 2010 ดังนี้

1. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันเด็กแห่งชาติ วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก วันสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมฉลองเนื่องในโอกาสปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010 ในหัวข้อ “ความหลากหลายทางชีวภาพ คือชีวิต คือชีวิตของเราทุกคน” เมื่อวันที่ 9-10 กรกฎาคม 2553 ร่วมกับองค์การสวนสัตว์ ณ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี โดยจัดตั้งให้สวนสัตว์เปิดเขาเขียว เป็นศูนย์เรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010 (IYB 2010 Learning Center) แห่งแรกของประเทศ เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้รำลึกถึงปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งดำเนินงานต่อเนื่องด้านการเรียนรู้และส่งเสริมความตระหนัก ทั้งนี้ ได้กำหนด “สัตว์และพืชสัญลักษณ์ของปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน 20 ชนิดพันธุ์สัตว์ และ 10 ชนิดพันธุ์พืช”

3. จัดประชุมวิชาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2553 เมื่อวันที่ 21-22 กรกฎาคม 2553 ณ อาคารคอนเวนชั่น เซ็นเตอร์ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี ในหัวข้อ “ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิวิกฤตชีวิตโลก” ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจากภาคส่วนต่างๆ ประมาณ 2,000 คน เพื่อให้มีเวทีระดับชาติให้นักวิจัย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนสถาบันการศึกษา และประชาชนทั่วไปจาก

ทุกภาคส่วน ได้นำเสนอผลงานที่ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัย ข้อมูลและนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงข้อเสนอแนะด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และยังส่งผลให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ เกิดเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา นักวิชาการภาครัฐและเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ทั้งนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะรวบรวมผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปเสนอเป็นผลการดำเนินงานของประเทศไทยเพื่อฉลองปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ปี ค.ศ. 2010 ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Conference of Parties of Biological Diversity Convention) สมัยที่ 10 ในเดือนตุลาคม 2553 ณ ประเทศญี่ปุ่น ต่อไป

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา

4.1 การเกิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010

ฝ่ายเลขานุการ ได้นำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบให้นำเรื่อง การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อเกิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010 เสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และการจัดกิจกรรมย่อย ได้แก่ การจัดนิทรรศการของประเทศไทยที่แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ในระหว่างการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพสมัยที่ 10 ระหว่างวันที่ 18-29 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น และการประสานหน่วยงานต่างๆ ภายในประเทศร่วมจัดกิจกรรมเกิดพระเกียรติ โดยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในคราวประชุม ครั้งที่ 4/2553 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2553 แล้ว ทั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2553 ที่เห็นชอบให้ ปี พ.ศ. 2553 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย เพื่อร่วมฉลองในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ ปี ค.ศ. 2010 เป็นปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อกระตุ้นให้ประชากรทุกกลุ่มตระหนักในคุณค่าความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ และให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และคณะรัฐมนตรียังได้เห็นชอบกับแผนปฏิบัติการปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนให้ใช้โอกาสปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพจัดกิจกรรม เพื่อแสดงผลการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

ที่ประชุมให้ความเห็นเรื่องการน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ 2010 ดังนี้

นายวัชรชัย สันติสุข ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นต่อการน้อมเกล้าถวายพระนามฯ ว่าควรใช้ชื่อเรื่อง “การเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะพระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ ในโอกาสปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 2010” แทน “การเทิดพระเกียรติฯ”

ประธานกรรมการ รับจะนำเรื่องเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะ “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” นำเสนอคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมที่จะมีขึ้นในวันที่ 28 กันยายน 2553

ที่ประชุมขอแก้ไขและเพิ่มเติมเอกสารแนบวาระ 4.1 “การดำเนินกิจกรรมเทิดพระเกียรติฯ ในประเทศ” ในวันสำคัญต่างๆ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ฝ่ายเลขานุการต้องประสานหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการฯ ตลอดปี 2554 ดังนี้

1. ขอแก้ไข วันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นวันที่ 4 ธันวาคม และวันประมงโลก เป็นวันที่ 21 พฤศจิกายน
2. ขอเพิ่มเติม วันเสือโคร่งโลก เป็นวันที่ 29 กรกฎาคม

ที่ประชุมได้ซักถามฝ่ายเลขานุการในรายละเอียดการจัดนิทรรศการของประเทศไทยในระหว่างการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 10 ระหว่างวันที่ 18-29 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น และงบประมาณที่ใช้ดำเนินการ โดยฝ่ายเลขานุการได้รายงานต่อที่ประชุม ดังนี้

1. นิทรรศการของประเทศไทย มีแนวทางหลัก เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะองค์พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ โดยจะสามารถเข้าติดตั้งได้ระหว่างวันที่ 16-17 ตุลาคม 2553 โดยจะจัดแสดงระหว่างวันที่ 18-29 ตุลาคม 2553 มีขนาดพื้นที่ประมาณ 20 ตารางเมตร

2. รูปแบบการนำเสนอ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 พระบรมฉายาลักษณ์ และสิ่งมีชีวิตในพระนาม และภาพรวมของโครงการพระราชดำริ ที่ประสบผลสำเร็จ ที่มาซึ่งการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของไทย โดยใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบ Digital poster บนจอ Plasma

ส่วน 2 นำเสนอเกี่ยวกับ “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” “พระราชดำริสและพระราชเสาวนีย์” และข้อมูลของพระราชกรณียกิจ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบ Digital poster บน จอ LCD และ Multimedia Plasma book

ส่วน 3 กิจกรรมถ่ายภาพที่ระลึก แสดงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย โดยใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบ Photo machine

3. งบประมาณที่ใช้ดำเนินการ จำนวน 10,000,000 บาท โดยเป็นงบเหลือจ่ายจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะจัดจ้างบริษัทในประเทศไทยรับไปดำเนินการทั้งหมด รวมถึงการขนส่ง และติดตั้งที่ประเทศญี่ปุ่น

ที่ประชุมมีความเห็นต่อการจัดนิทรรศการในระหว่างการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 10 ดังนี้

1. ระยะเวลาในการเตรียมการเพื่อการจัดนิทรรศการฯ กระชั้นชิด และยังเป็นการดำเนินการในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีกฎระเบียบเคร่งครัด อาจส่งผลให้งานไม่สมพระเกียรติ ซึ่งฝ่ายเลขานุการแจ้งต่อที่ประชุมว่าได้ประสานเรื่องการขออนุญาตและเตรียมการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดแล้ว

2. ควรปรับเปลี่ยนแนวทางหลักเป็นเรื่อง “การดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย” โดยนำโครงการพระราชดำริต่างๆ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและกว้างขวาง รวมทั้ง มีการดำเนินงานมาก่อนหน้า อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะถือกำเนิดและมีแนวทางและวัตถุประสงค์สอดคล้องกับพระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริของพระองค์อย่างน่าทึ่ง มานาเสนอ อาทิ โครงการป่ารักษ์น้ำ จังหวัด สกลนคร โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ เป็นต้น แสดงถึงการให้ความสำคัญของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพมาโดยตลอดตั้งแต่อนุสัญญาฯ ยังไม่ถือกำเนิด

3. ควรพิจารณาจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติภายในประเทศให้ยิ่งใหญ่และสมพระเกียรติ

4. ควรเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอพระราชเสาวนีย์เนื่องจากอาจไม่เหมาะสม

5. ควรนำเสนอผลงานของประเทศไทยเรื่องคนกับป่าไม้ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในอนุสัญญาฯ โดยนำเสนอผ่านโครงการพระราชดำริ อาทิ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการป่ารักษ์น้ำ ที่คนกับป่าอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล รวมทั้งข้อมูลผลงานเรื่องชาโตยามาของประเทศไทย และควรผนวกข้อมูลจากเอกสารเรื่องสมเด็จพระนางเจ้าฯ กับความหลากหลายทางชีวภาพ ฉบับภาษาอังกฤษ ที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เคยจัดทำ และได้มีการวิเคราะห์พันธุกรรมกับพระราชกรณียกิจไว้แล้ว

6. นายโสภณ คำนัย ผู้อำนวยการองค์การสวนสัตว์ แจ้งต่อที่ประชุมว่าองค์การสวนสัตว์ ได้เข้าร่วมการประชุมสมาคมสวนสัตว์อาเซียน เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2553 ณ โรงแรมเฟิร์ส กรุงเทพฯ โดยทุกประเทศที่เข้าร่วมสนใจและให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างมาก รวมทั้งพอใจในผลงานขององค์การสวนสัตว์ที่จัดกิจกรรมฉลองปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สวนสัตว์เปิดเขาเขียว ทั้งนี้ สามารถสนับสนุนข้อมูลโครงการตามพระราชเสาวนีย์และเฉลิมพระเกียรติ ให้กับฝ่ายเลขานุการ อาทิ โครงการอนุรักษ์ละมั่งสายพันธุ์ไทยโดยใช้ละมั่งสายพันธุ์พม่าเป็นต้นแบบ โครงการความสำเร็จในการเพาะขยายพันธุ์นกกระเรียนพันธุ์ไทย และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพทางการสืบพันธุ์และการเก็บรักษาพันธุกรรมสัตว์ป่าตระกูลแมว ซึ่งมีผลสำเร็จเป็นรูปธรรมชัดเจน

7. นายกอบศักดิ์ จินตกานนท์ ผู้แทนสำนักงบประมาณ ให้ความเห็นว่า ควรตรวจสอบกับกรมบัญชีกลางว่าสามารถกันเงินงบประมาณโดยที่ยังไม่ได้ผูกพันไว้ข้ามปีงบประมาณได้หรือไม่

ประธานกรรมการขอให้ฝ่ายเลขานุการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ตามความเห็นที่ประชุม และให้จัดเตรียมรายละเอียดและรูปแบบนิทรรศการ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ หากผู้เกี่ยวข้อง และนำเสนอในการประชุม กอช. เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

มติที่ประชุม

1. เห็นชอบให้นำเรื่อง การน้อมเกล้าถวายพระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในพระมหาราชินีแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ เสนอขอความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรี

2. เห็นชอบในหลักการในการจัดนิทรรศการ เรื่อง การดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย ในระหว่างการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 10 ในระหว่างวันที่ 18 -29 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น โดยให้ฝ่ายเลขานุการฯ นำเสนอรายละเอียด รวมทั้งข้อมูลการจัดนิทรรศการฯ ต่อ กอช. เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และการประสาน หน่วยงานต่างๆ ในประเทศร่วมจัดกิจกรรมฯ

4.2 กรอบการเจรจาสำหรับคณะผู้แทนไทยในการรับรองพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการ เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากร พันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลาย ทางชีวภาพ สมัยที่ 10 ระหว่างวันที่ 18-29 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้รายงานต่อที่ประชุมว่า พิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากร พันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและ ยุติธรรม เป็นพิธีสารที่ยกร่างขึ้นโดยคณะทำงานเฉพาะกิจว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 31 มาตรา ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ

1. ส่วนนำ แสดงถึงความเป็นมา และหลักการสำคัญที่ใช้ในพิธีสารฯ เช่น หลักการสำคัญ ของการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ หลักการสิทธิของชุมชนพื้นเมือง เป็นต้น

2. ข้อกำหนดทั่วไป ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ขอบเขต และความสัมพันธ์กับความตกลง ระหว่างประเทศอื่นๆ

3. ข้อกำหนดหลัก ซึ่งเป็นสาระสำคัญหลักของพิธีสารฯ ประกอบด้วย ข้อกำหนดที่สำคัญ อาทิ การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม กลไกและ เครื่องมือในการปฏิบัติตาม (compliance) การเสริมสร้างสมรรถนะ การสร้างความตระหนัก การเข้าถึงและ ถ่ายทอดเทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม และประเทศไทยได้มีการ ประชุมกลุ่มเจรจาระหว่างภูมิภาค (Interregional Negotiating Group - ING) เมื่อวันที่ 18 -21 กันยายน 2553 ณ นครมอลทรีออล ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นการเจรจาต่อรองรอบสุดท้ายก่อนการประชุมสมัชชาภาคี อนุสัญญาฯ สมัยที่ 10 ซึ่งเนื้อหาหลักของพิธีสารฯ ถือว่ามีการเจรจาต่อรอง และได้ข้อยุติในระดับหนึ่ง และ ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ สมัยที่ 10 ในระหว่างวันที่ 18-29 ตุลาคม 2553 จะมีการประชุม working -group ในวันที่ 16 ตุลาคม 2553 ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการจัดทำเนื้อหาของพิธีสารฯ แล้วเสร็จ แต่มี บางประเด็น เช่น ประเด็นเรื่องขอบเขตของพิธีสารฯ ว่าเห็นควรให้พิธีสารฯ ครอบคลุมถึงเรื่องทรัพยากร พันธุกรรมมนุษย์หรือไม่ และสำหรับเรื่องเชื้อโรคในมนุษย์ ซึ่งเห็นควรให้พิธีสารฯ ครอบคลุมถึงนั้น จะมีการ เข้าถึงได้ทันที หรือจะต้องมีการขออนุญาตและเจรจาดกกลกันก่อนมีการเข้าถึง ซึ่งหากว่าได้มีการหารือและ

ได้ข้อยุติ ก็จะมีการรับรองพินัยกรรมได้ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญา สมัยที่ 10 ซึ่งการนำเสนอต่อที่ประชุมในครั้งนี้เป็นการนำเสนอกรอบการเจรจาในการรับรองพินัยกรรม ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญา สมัยที่ 10

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้นำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อโปรดพิจารณาความเห็นของ คณะอนุกรรมการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ให้มีการรับรองพินัยกรรมว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วย สมัยที่ 10 โดยให้ดำเนินการตาม กรอบการเจรจาในการรับรองพินัยกรรม ตามที่คณะอนุกรรมการฯ เสนอ และให้นำเสนอกรอบการเจรจา ดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาก่อนเสนอขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาต่อไป

ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณา และมีข้อคิดเห็นในบางประเด็นดังนี้

1. การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพสมัยที่ 10 เป็นการรับรองพินัยกรรมว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2. ควรให้ความสำคัญกับความขัดแย้งกับกฎหมายภายในประเทศ และประโยชน์ที่จะได้รับจากกรอบการเจรจาในการรับรองพินัยกรรมว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม

3. นายวิเชียร กิรตินิจกาล ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นว่าการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมส่วนใหญ่เป็นการเข้าถึงจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ไม่มีรายละเอียดข้อมูลขององค์ประกอบพันธุกรรม จึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพยากรนั้นเป็นของประเทศไทยหรือไม่ ดังนั้นวิธีแก้ไขปัญหานี้ อาจจะต้องใช้วิธีนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA finger Print) หรือ marker เพื่อใช้ในการกำหนดตำแหน่งยีน

4. ภายหลังจากคณะรัฐมนตรีได้ให้การรับรองพินัยกรรมว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมฯ แล้ว เห็นควรจัดให้มีการรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย

5. ภายหลังการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพสมัยที่ 10 แล้วเสร็จ ควรมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการเจรจาต่อรองเพื่อเป็นกลไกการดำเนินงานในเรื่องนี้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถผลักดันและกำหนดเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ เข้าไว้ในกฎหมายของประเทศได้

มติที่ประชุม เห็นชอบกรอบการเจรจาในการรับรองพินัยกรรมว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพสมัยที่ 10 และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ก่อนเสนอเพื่อขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาต่อไป

4.3 กรอบการเจรจาเพื่อให้ความเห็นชอบในหลักการต่อ (ร่าง) Supplementary Protocol on Liability and Redress ของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพในการประชุมสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สมัยที่ 5 ระหว่างวันที่ 11-15 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น

ฝ่ายเลขานุการฯ ได้รายงานต่อที่ประชุมว่า ตามมาตรา 19 (3) ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ กำหนดให้ภาคีจะต้องพิจารณาจัดทำพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งมาตรา 27 ของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ ได้กำหนดให้สมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (COP-MOP) ในการประชุมสมัยที่ 1 ดำเนินการจัดทำขั้นตอนในการพิจารณากฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศที่เหมาะสมว่าด้วยเรื่องการรับผิดชอบและชดเชยความเสียหายสำหรับความเสียหายจากการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมข้ามพรมแดน และจากการการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สมัยที่ 1 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2547 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย มีมติให้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจผู้เชี่ยวชาญกฎหมายและวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศในเรื่องการรับผิดชอบและชดเชยความเสียหาย โดยได้ดำเนินการประชุมแล้ว 5 ครั้ง แต่ยังไม่ได้ข้อยุติ จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่ม Friends of the Co-chair ขึ้น ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มเอเชียแปซิฟิก 6 ประเทศ ได้แก่ จีน อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลี และอิหร่าน, กลุ่มสหภาพยุโรป 2 ประเทศ, กลุ่มแอฟริกัน 6 ประเทศ, กลุ่มลาตินอเมริกาและแคริบเบียน 6 ประเทศ รวมทั้งนิวซีแลนด์ นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ และญี่ปุ่น รวม 26 ประเทศ โดยได้มีการประชุม รวม 3 ครั้ง ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2552 ถึง มิถุนายน 2553 เพื่อหารือการจัดทำกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยความเสียหายในบริบทของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ ซึ่งได้เห็นชอบที่จะจัดทำกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในลักษณะที่มีข้อผูกพันทางกฎหมายในรูปแบบ supplementary protocol ของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ และได้ขอให้สำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เวียนนาพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ พิจารณาก่อนนำเสนอในการประชุมสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สมัยที่ 5 ซึ่งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ ได้ขอให้ภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ พิจารณา (ร่าง) Supplementary Protocol ว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ และดำเนินการตามความเหมาะสม และจะนำเสนอให้ภาคีพิจารณาให้ความเห็นชอบในการประชุมสมัชชาภาคีพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ สมัยที่ 5 ในวันที่ 11-15 ตุลาคม 2553 ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสาระสำคัญของร่างพิธีสารเสริมว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยของ พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพสรุปได้ ดังนี้

ร่างพิธีสารเสริมว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ มี 21 มาตรา โดยมาตรา 1-12 เป็นเนื้อหาพันธกรณี และมาตรา 13-21 เป็นการบริหารต่างๆ ของสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งวัตถุประสงค์ของพิธีสารเสริมดังกล่าวจะเน้นในเรื่องของการสนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน, โดยคำนึงถึงสุขภาพมนุษย์, การจัดเตรียมกฎเกณฑ์และแนวทางระหว่างประเทศในเรื่องของการรับผิดชอบและชดเชยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงดัดแปลงพันธุกรรม (LMOs) โดยภาคีจะต้องกำหนดมาตรการการตอบสนองในกรณีเกิดความเสียหายให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในประเทศ หรือกฎหมายรับผิดชอบทางแพ่ง ซึ่งฝ่ายเลขานุการฯ

ได้หารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประมวลผลนำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งคณะกรรมการฯ มีความเห็นว่า พิธีสารเสริมตัวนี้จะช่วยให้ประเทศผู้นำเข้า โดยเฉพาะประเทศไทยมีกลไกที่ชัดเจนในการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายในการที่จะหาผู้รับผิดชอบและเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบกิจกรรม ซึ่งปัจจุบัน ประเทศไทยมี ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ พ.ศ. ... ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยในหมวดที่ 8 ได้มีการกำหนดรายละเอียดของผู้รับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายไว้อยู่แล้ว ดังนั้น จึงถือได้ว่าประเทศไทยได้เตรียมกฎหมายภายในประเทศไว้รองรับพิธีสารเสริมดังกล่าวแล้ว และฝ่ายเลขานุการฯ ได้สรุปรอบเจรจาพิธีสารเสริมว่าด้วยการรับผิดชอบและชดเชยของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ดังนี้

- เห็นชอบในหลักการของพิธีสารเสริมฯ เพื่อให้เป็นกลไกการดำเนินงานตามมาตรา 27 ของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ

- เน้นความเสียหายจาก LMOs ที่เคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

- พิธีสารเสริมฯ ควรมีกลไกการควบคุมดูแลที่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับภาคีนำเข้า และในขณะเดียวกันสามารถสร้างแรงจูงใจให้ภาคีส่งออกมีการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ในรอบการเจรจาดังกล่าว ยังไม่ได้ข้อยุติใน 2 ประเด็น คือ

1) มาตรา 3 ของพิธีสารเสริมฯ ยังไม่ได้ข้อยุติว่าควรรวม product thereof ไว้ในขอบเขตพิธีสารเสริมหรือไม่ ซึ่งประเทศภาคีส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรรวม product thereof ไว้ในขอบเขตพิธีสารเสริม เนื่องจากเป็น LMOs ที่ไม่มีชีวิตแล้ว และขั้นตอนการพิสูจน์ความเสียหายจาก product thereof เป็นไปที่ยาก แต่มีประเทศภาคีบางประเทศ เช่น มาเลเซีย และกลุ่มประเทศแอฟริกา เห็นควรให้รวม product thereof ไว้ในขอบเขต ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องรวม ประเทศไทยก็จะขอให้สำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ เสริมสร้างสมรรถนะในเรื่องนี้ให้กับประเทศกำลังพัฒนาด้วย

2) มาตรา 10 มาตรการด้านการเงิน (Financial Security) เป็นเรื่องที่กำหนดให้ผู้ส่งออกต้องแสดงหลักฐานทางการเงิน โดยจะต้องพิจารณาว่าการแสดงหลักฐานทางการเงินดังกล่าว ชัดหรือแย้งกับกฎหมายข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ หรือไม่ โดยเฉพาะ WTO ซึ่งอาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศได้

ที่ประชุมโดยนายธนิต ชังถาวร ผู้แทนจากศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ให้ความเห็นในประเด็นการรวม product thereof ไว้ในขอบเขตของพิธีสารเสริมฯ ว่าคำจำกัดความ (Definition) ของ product thereof ยังไม่มีความชัดเจน จึงไม่ควรรวมเข้าไว้ในขอบเขตของพิธีสารเสริมฯ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของฝ่ายเลขานุการฯ และนางสาวชวนาถ ทั้งสัมพันธ์ ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ มีความเห็นเพิ่มเติมว่า สถานะของร่างพิธีสารเสริมฯ เป็นข้อตกลงอีกฉบับหนึ่งซึ่งแยกออกจาก Protocol ดังนั้น ประเทศต่างๆ ย่อมมีสิทธิแสดงความเห็นทั้งในกรณีรวมและไม่รวม product thereof ไว้ในขอบเขต แต่หากประเทศไทยเห็นว่าไม่ควรรวม เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศหรือเกินขีดความสามารถที่จะควบคุมได้ ก็เป็นสิทธิของประเทศก็สามารถทำได้ โดยอาจจะกำหนดเงื่อนไขในประเด็นการเสริมสร้างสมรรถนะ ความรู้ ความเข้าใจเพื่อประกอบในการเข้าร่วมไว้ในขอบเขตของพิธีสารเสริมฯ นอกจากนี้ นางสาวชวนาถ เห็นว่า หากมีการกำหนดให้ผู้นำเข้า LMOs สามารถเรียกหลักฐานทางการเงินจากผู้ส่งออก

ได้ก็น่าจะเป็นการดี เนื่องจาก หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ผู้นำเข้าจะสามารถดำเนินการยึดหลักฐานทางการเงินดังกล่าวได้ทันที โดยไม่ต้องรอกกระบวนการทางศาลซึ่งใช้ระยะเวลานาน

มติที่ประชุม เห็นชอบกรอบการเจรจาเพื่อให้ความเห็นชอบในหลักการต่อร่างพิธีสารเสริมว่าด้วยการรับผิดชอบและค่าใช้จ่ายของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

วาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

ไม่มี

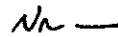
เลิกประชุมเวลา 12.00 น.

นางอุษารัตน์ จันทรภักดี

ศาสตราจารย์ เกียรตินาคินทร์
นายศตวรรษ เลื่อนสาคร

ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสิริกุล บรรพพงศ์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

ด่วนที่สุด
ที่ กษ ๐๙๐๑/ ๗๕๕๔

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่..... 8419 WZ
วันที่ 8 พ.ย. 2553 15.05

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

จัดเข้าวาระ..... - 9 พ.ย. 2553

๙

พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สอ. รับที่..... ๗๘
วันที่..... 8 พ.ย. 2553
เวลา..... 1๕.๔๕ น.

เรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”
แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่ง
ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

ความเห็นประกอบเรื่องเพื่อ พิจารณา
เรื่องที่ ๒

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๘/๑๗๕๑๘ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ
ความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเรื่อง การถวายพระราชสมัญญา
“พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้พิจารณาแล้ว เห็นควรสนับสนุนกับการถวายพระราชสมัญญา
“พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ซึ่งกระทรวงฯ รับผิดชอบ
โครงการพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีกิจกรรมด้านการคุ้มครองความ
หลากหลายทางชีวภาพ เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ซึ่งกิจกรรม
ดังกล่าวรับผิดชอบโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับผิดชอบในกิจกรรมด้านการสร้างแหล่งอาหารให้ชุมชนและพัฒนาการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายธีระ วงศ์สมุทร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมวิชาการเกษตร

สำนักงานเลขานุการกรม

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๗๙ ๐๕๘๐

โทรสาร ๐ ๒๕๗๙ ๕๒๔๘

ด่วนที่สุด

ที่ วธ ๐๔๐๕/๒๙๔๕

กระทรวงวัฒนธรรม

๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัด

กทม. ๑๐๗๐๐

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่.....
วันที่ 26 ต.ค. 2553

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

สอศ. รับที่ ๐๙
วันที่ 26 ต.ค. 2553
เวลา ๑๖ น.

เรื่อง การพิจารณาเสนอความเห็นเรื่องการถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครอง
ความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๘ / ๑๗๕๑๙ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอเรื่องการถวาย
พระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ และได้แจ้งให้
กระทรวงวัฒนธรรมเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีภายในวันที่
๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ และคาดว่าจะนำเรื่องนี้เสนอคณะรัฐมนตรีภายในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓
ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงวัฒนธรรมขอเสนอความเห็นเกี่ยวกับการถวายพระราชสมัญญาดังกล่าวมี
สาระสำคัญโดยรวม คือ

นับตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จดำรงพระอิสริยยศสมเด็จพระ
พระบรมราชินีแห่งพระราชอาณาจักรไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ตราบถึงปัจจุบัน นับเป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน
ต่อเนื่องถึง ๖๐ ปี ที่ได้มีพระราชปณิธานอันแน่วแน่มั่นคง ที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ทำนุบำรุง
พระราชอาณาจักรและพสกนิกรชาวไทย สอนองพระราชประสงค์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในฐานะสมเด็จพระอัครมเหสีคู่พระบารมี อันเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติคุณแห่งพระบรมราชจักรีวงศ์
ดังพระราชกระแสรับสั่งความตอนหนึ่งว่า

/ “เรามีได้...

“เรามีได้พอใจกับการเพียงแต่ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนราษฎรหรือเพียงแต่
ทำสิ่งที่เคยทำกันมาตามพระราชประเพณี เราต้องพยายามทำสิ่งที่ดีกว่านั้น
เราต้องพยายามช่วยรัฐบาล ส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะเรา
เป็นประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นการเพียงแต่ไปเยี่ยมราษฎรด้วยถือว่าเป็นหน้าที่
ที่ประมุขของประเทศจะต้องทำตามราชประเพณีนั้น เป็นเรื่องไร้สาระ หากเรา
ไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนแล้ว ก็ต้องถือว่า
การเป็นประมุขของประเทศ ประสบความล้มเหลว”

พระราชกระแสดังกล่าวที่ได้ัญเชิญมาข้างต้นนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณ
ตลอดจนทัศนคติและแนวคิดอันเป็นความพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่มีต่อพลสกนิกร
ในฐานะผู้ร่วมชาติร่วมแผ่นดิน และผู้ร่วมทุกข์ร่วมสุขได้อย่างกระจ่างชัดที่สุด จากการที่ได้ทรงงานหนัก
ตรากตรำพระวรกายโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ
ทั่วทุกภูมิภาค จึงทำให้ทรงเข้าพระทัยปัญหาพื้นฐานของทุกท้องถิ่น โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้
ประชากรต้องมีชีวิตที่ขัดสนแร้นแค้น ทรงตระหนักว่าความยากจนหากมิได้มีการเยียวยา ย่อมจะเป็น
อุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จึงทรงปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะส่งเคราะห์ประชาชนให้พ้น
จากสภาพความยากจน ความเจ็บไข้ ความไม่รู้ ทั้งนี้ได้ทรงลงมือทำงานด้วยความบากบั่น จริ่งจ๋าง
จนพระเกียรติคุณกำจรไกลไพศาล ไม่เพียงแต่ในประเทศเท่านั้น หากแต่ยังเป็นที่รับรู้และชื่นชม
ของประชากรโลกทั่วกัน ดังเห็นได้จากการที่องค์การระหว่างประเทศและสถาบันอันทรงเกียรติในหลาย
ประเทศได้น้อมเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณต่าง ๆ ทั้งในด้านของมนุษยธรรม ด้านการพัฒนา ด้านการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม

หากจะประมวลพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตามประเภท
และลักษณะของงานแล้ว อาจจัดกลุ่มได้เป็น ๓ กลุ่มอย่างกว้าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มล้วนมีความเกี่ยวพันกับ
สภาพความเป็นอยู่ ความเป็นไปของสิ่งมีชีวิตและสิ่งอันสืบเนื่องมาจากสิ่งมีชีวิต หรือที่เรียกโดยรวมว่า
ความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่

๑. งานพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้การสงเคราะห์ ปลูกฝังคุณธรรมและการศึกษาแก่
ประชากร ทรงปลูกฝังคุณธรรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ หรือ
ทรัพยากรมนุษย์ให้มีการช่วยเหลือตนเองได้ เช่น โครงการหมอบูบ้าน การฝึกหมอบูบ้านหรืออนามัย
หมู่บ้าน หรือสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ได้พระราชทานเงินทุนในการประกอบอาชีพโดยสุจริต พระราชทาน

คณะแพทย์ให้การตรวจรักษาประชาชน ให้การศึกษาทั้งในและนอกระบบ การพัฒนาคนและท้องถิ่นโดยให้หลักคุณธรรมเบื้องต้นของพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำ มุ่งพัฒนาจิตใจเป็นหลัก เพราะทรงเชื่อว่าจิตใจที่พัฒนาดีแล้วจะก่อให้เกิดการพัฒนาชีวิตทั้งหมดอย่างรอบคอบ ทั้งนี้ได้มีการจัดตั้งโครงการพัฒนาราษฎรชาวไทยภูเขา โครงการจัดตั้งหมู่บ้านชาวไทยภูเขา โครงการแก้ไขปัญหามาให้แกราษฎร เป็นต้น

๒. งานอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากปัจจุบันปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศและของโลก จนไม่สามารถที่จะมองข้ามไปได้ นับวันปัญหาจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุของความเสื่อมโทรมนั้นมาจากการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ไร้ขอบเขตและขาดความรู้ ความเข้าใจ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทอดพระเนตรเห็นคุณค่าของธรรมชาติว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ จึงทรงพยายามกระตุ้นให้ราษฎรมีความรักความผูกพัน โดยเฉพาะรักผืนป่า ทรงดำริเตือนมิให้บุกรุกทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชักจูงให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการปลูกป่า เห็นประโยชน์ของการสร้างมากกว่าที่จะตัดดวงเอาผลประโยชน์โดยการทำลายธรรมชาติ ได้ทรงพยายามช่วยเหลือธรรมชาติ เน้นการรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ตามหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน อันเป็นที่มาของการจัดตั้งโครงการป่ารักษ์น้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ โครงการสวนป่าสิริกิติ์ ซึ่งครอบคลุมถึงการปลูกป่า โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า สัตว์ทะเล การจัดทำปะการังเทียม ฯลฯ

๓. งานพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในด้านการประกอบงานอาชีพ ประกอบด้วยการให้ความรู้ ทักษะในการประกอบกิจการงาน ทรงมุ่งฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นงานศิลปอาชีพ เน้นการปลูกฝังให้ชาวบ้านรู้จักรักษาและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม อันเป็นที่มาของการก่อตั้งมูลนิธิศิลปาชีพ โครงการศูนย์ศิลปาชีพ และต่อยอดเป็นโครงการอื่น ๆ อาทิ โครงการหม่อนไหม โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตร โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ฯลฯ

ด้วยเหตุที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลายทั้งหมดตามที่ได้นำเสนอมาในเบื้องต้นนั้น เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของทุกชีวิตและความเป็นไปของโลก ฉะนั้นจึงเป็นวาระอันเหมาะสมแล้วที่ประชาชนชาวไทยจะพร้อมใจกันถวายพระราชสมัญญาแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถว่า “พระมรดกแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ดังที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมได้เสนอมา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิพิฐ อินทรสมบัติ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

กรมศิลปากร

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์

โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๐๒๑ ต่อ ๕๓๔ โทรสาร ๐ ๒๖๒๘ ๑๑๕๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่..... ๗๙๗๖
วันที่ 22 ต.ค. 2553 15:25

ที่ นร ๐๑๐๙/ ๖๗๔๖

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๓

สอ.รับที่ ๑๒
วันที่ 22 ต.ค. 2553
เวลา ๑๒.๔๕ น.

เรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”
แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล
แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๘/๑๗๕๑๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอความเห็น
ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี กรณีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ได้เสนอเรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครอง
ความหลากหลายทางชีวภาพ” แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในปีสากลแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

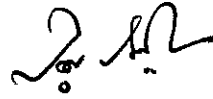
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่องานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ
ดังเช่นโครงการในพระราชดำริหลายโครงการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา วิจัย อนุรักษ์ เพาะและ
ขยายพันธุ์ คุ้มครอง ปันฟูธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพป่า แหล่งน้ำ พันธุ์พืชและสัตว์ ฯลฯ
ซึ่งพระราชกรณียกิจเหล่านี้ของพระองค์เป็นที่ประจักษ์อย่างชัดแจ้งแก่สายตาชาวโลกมาช้านาน
ดังจะเห็นได้จากองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund For Nature (WWF))
ได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่องานด้านนี้ จึงขอพระราชทานพระราชวโรกาสทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายรางวัลแด่พระองค์เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนั้น กรณี
การน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลาย
ทางชีวภาพ” แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล
แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ นั้น ถือเป็นแนวทางการพิทักษ์รักษาและเทิดทูน
สถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นหน้าที่ของคนไทย ซึ่งสอดคล้องกับการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

/สำนัก...

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจึงเห็นด้วยกับการน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายพระราช
สมัญญาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายจตุรงค์ ปัญญาติลก)
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

โทร.๐ ๒๖๒๙ ๙๔๗๔ ๐ ๒๖๒๙ ๙๔๗๖

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๕๓๒๒ ๐ ๒๒๘๒ ๖๔๙๑

www.identity.opm.go.th

ด่วนมาก
ที่ รธ ๐๐๐๔/๑๙๙๙

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ 4521
วันที่ 8 ต.ค. 2553 เวลา 16.10

ราชบัณฑิตยสถาน
สนามเสือป่า เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๗ ตุลาคม ๒๕๕๓

เรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สอศ. รับที่ 474
วันที่ 8 ต.ค. 2553
เวลา 16.25 น.

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๕๐๘/๑๗๕๒๐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้ราชบัณฑิตยสถานพิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับการถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสแห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีภายในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ความละเอียดดังอ้างถึง นั้น

ราชบัณฑิตยสถานพิจารณาแล้ว เห็นควรที่จะถวายพระราชสมัญญา “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ” แต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

อนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดังนั้น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรจัดทำพระราชกรณียกิจโดยละเอียดเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

จึงเรียนมาเพื่อทราบ หากมีความเห็นประการใดขอได้โปรดแจ้งให้ราชบัณฑิตยสถานทราบด้วย จักขอบคุณยิ่ง.

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวกนกวลี ชูชัยยะ)

เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน

กองศิลปกรรม

โทร. ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๖๖-๗๐ ต่อ ๒๐๔๕, ๓๐๒๖

โทรสาร ๐ ๒๓๕๖ ๐๔๘๕

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ripub@royin.go.th